СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 8.06, 15.53, 7.47;
Віцебск — 8.03, 15.36, 7.33;
Магілёў — 7.55, 15.42, 7.47;
Гомель — 7.45, 15.47, 8.02;
Гродна — 8.20, 16.09, 7.49;
Брэст — 8.12, 16.18, 8.06.
МЕСЯЦ:
Першая квадра 2 снежня
ІМЯНІНЫ
Аўдзея, Варлама, Ларыёна; Бальбіны, Паўліны.

ЗВЯЗДА

2 СНЕЖНЯ 1992 г. серада, № 239 (22017)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

РАСІЯ Б'Е НАФТАЙ, МЫ — ЦЭНАМІ. ТАК І ЖЫВЁМ

Такога багацця сюрпрызаў беларусы ўжо даўно не атрымлівалі — з красавіка. Прычым, «цэнавая атака» на спажыўца 30 лістапада сапсавала ўсім людзям не толькі настрой і апетыт, але і прымусіла многіх задумацца аб мэтазгоднасці тэлефонных размоў са сваякамі ў іншых гарадах і нароўні павысіла кватэрплату. Карацей кажучы, апошні дзень лістапада, мабыць, таксама ўвойдзе ў гісторыю «эпапеі барацьбы кіраўніцтва рэспублікі з цэнамі на энерганосьбіты, якія паставіла Расія, «чырвонай» датай. На жаль, сёння ніхто не можа вызначыць і сказаць адназначна: канец лістапада — апошняя ластаўка цэнавых скачкоў. Наадварот, народ, сцяўшы зубы, чакае наступнага ўдару (ўрада, на што, на колькі і калі — ён не ведае) і крые словамі «удзячнасці» ўсіх і ўся. А людзі, якія працуюць непасрэдна з цэнамі на прадукты, пасля і прамысловыя тавары, упэўнена гавораць аб стабільных тарыфах да новага года, зразку робяць акцэнт на назначных падаражаннях.

— Рашэнне ўрада павысіць цэны на мяса і масла ў 2 разы, — гавораць у Дэпартаменце цэн, — ... ўсё роўна патрабуе датацый. Каб пазбегнуць датавання, цэны трэба павысіць у 2 разы, а... (не будзем пужаць чытачоў), бо нават у дэпартаменце не ведаюць, якая лічба можа выратаваць становішча. І. Ш.). На хлеб, малако, смятану, тварог цэны да наступнага года пакуль не робяць замах. Яно і зразумела: зараз нельга адбіраць апошняе з цярплівасці людзей і таўшчыні іх кашалькоў. Дэпартамент цэн ні як не стрымлівае падаражанне прадуктаў, хаця ўсе шышкі за высокія цэны валяцца на яго.

Адзін са спосабаў пазбегнуць нездавальнення з боку беларусаў (думка спецыяліста дэпартамента)—з 1993 года адпусціць цэны, зрабіць іх свабоднымі. Няхай гандаль атрымлівае прадукцыю прадпрыемстваў і ўстанаўлівае свае цэны (карацей, перад грамадзянамі Беларусі перспектыва застацца без штаноў у новым годзе ўсё больш выразна вырысоўваецца на гарызонце).

Павышэнне платы за жылую плошчу ў аддзеле рэгулявання цэн у сацыяльнай сферы Дэпартамента цэн тлумачаць ростам закупачных цэн на нафту (да чаго ж шкодны прадукт!) Цяпер за адзін квадратны метр жылой плошчы прыйдзецца плаціць 1 рубель 32 капейкі. Нагадаем, што за тону нафты Беларусь аддае да 22 тысяч рублёў. Бюджэту рэспублікі не соладка: расійскія паліўна-энергетычныя рэсурсы «выкусваюць» добрыя кавалкі з нашага «пірага».

Крок урада — устанавіць новую, але фіксаваную плату за жыллё, можна назваць гераічным: каб пазбегнуць датацый на кватэрплату з бюджэту, трэба было б узняць тарыфы разоў у 70—80.

Да ўсіх гэтых «прыемнасцяў» навін дададзім яшчэ адну: з 30 лістапада павялічыліся тарыфы на паслугі сувязі. Цяпер хвіліна тэлефоннай размовы ў межах Беларусі каштуе 3 рублі, а з гарадамі СНД — да 12 рублёў.

Такім чынам, будзем чакаць наступных падаражанняў. Што на чарзе? Мабыць, прамысловыя тавары.

Ігар ШЧУЧЭНКА.

Трапілі «зайцы» да спекулянтаў

Як паведамілі ў Нацыянальным банку Беларусі, калі раней выдача заработнай платы ажыццяўлялася ў суадносінах — 80 працэнтаў разліковымі білетамі Нацыянальнага банка і 20 працэнтаў — расійскімі рублямі, то ў снежні 1992 года разліковых білетаў будзе выдавацца толькі 60 працэнтаў. Гэтыя змяненні не закрануць пенсіянераў, якія па-ранейшаму змогуць атрымліваць сто працэнтаў выплат беларускімі рублямі. Абмен грошай таксама будзе абмежаваны. Магчыма стане памяняць адначасова да 7 тысяч рублёў з утрыманнем камісійнага збору.

Начальнік упраўлення грашовага абарачэння Нацыянальнага банка Беларусі Тамара Каржанеўская пракаменціравала гэтае новаўвядзенне так: «Заўважана, што ў тавараабароце рэспублікі беларускіх разліковых білетаў менш за 60 працэнтаў. Пачаўся непажаданы працэс спекуляцыі беларускімі рублямі».

Святлана КУЛІКОВА, БелаПАН.

ЦІ ВАРТА ДЗЯЦЕЙ УМЕШВАЦЬ У ДАРОСЛЫЯ СПРАВЫ

Учора па горадзе пранесліся чуткі: забаставалі вучні і настаўнікі мінскай СШ № 133. Чуткі не пацвердзіліся, хаця школа сапраўды кіпіць. Прычына — магчымае звальненне дырэктара Л. Шыманскай.

Загадчык Партызанскага РАНА г. Мінска Л. Грамадка растлумачыла:

— У час канікул, з 4 па 9 лістапада, вучні школы ездзілі ў Польшчу. Аднак, як высветлілася, пры камплектаванні групы было дапушчана мноства парушэнняў: дарослыя ездзілі пад прозвішчамі дзяцей (было 10 «падстаўных» асоб). Лічу недапушчальным, што дырэктар школы, кіраўнік выхаваўчай установы, пайшла на такое. Дзеці ўсвядомілі: ехаць праз мяжу можна з парушэннямі існуючых інструкцый...

Настаўнікі школы не згодныя, што метад пакарання дырэктара павінен быць такім жорсткім:

— Шыманскую выбіралі дырэктарам усім калектывам 5 гадоў назад, і справы ў школе за гэты час прыкметна палепшыліся. Адна памылка не павінна вырашаць лёс чалавека. Мы хадзілі ў гарана, напісалі ліст ў Вярхоўны Савет... За дырэктара — не толькі настаўнікі, але і вучні, іх бацькі. Калі дзеці даведаліся, што з-за паездкі ў Польшчу збіраюцца здымаць дырэктара, абурыліся, у знак пратэсту хацелі наогул не хадзіць на заняткі, аб'явіць забастоўку. Учора, нечакана для ўсіх, пачалі і плакаты рыхтаваць —мы ледзь іх стрымалі. Цудоўна разумеем, што нельга дзяцей умешваць у дарослыя справы (некаторым патрэбна забастоўка проста каб прагуляць заняткі). Забастоўкі не дапусцім, будзем вырашаць пытанне цывілізавана.

Чуткі не пацвердзіліся, але навялі на даволі прыкрыя думкі: што з намі сталася, калі нават у прыватных пытаннях — нават дзецям! — забастоўка бачыцца галоўным шляхам дасягнення мэты?..

Таццяна ПАДАЛЯК.

НА СЕСІІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Хто за кім гоніцца: зарплата за цэнамі ці цэны за зарплатай?

Пакуль дэпутаты былі ў кароткім адпачынку і працавалі ў акругах і камісіях, іх выбаршчыкаў узрушыла чарговае павышэнне цэн на харчовыя тавары — масла, мяса, каўбасы. Перад пачаткам пасяджэння дэпутаты тэмпераментна абменьваліся думкамі, сходзячыся ў адным: трэба тэрмінова заслухаць тлумачэнні ўрада. Маўляў, ва ўсіх на памяці нядаўняя заява прэм'ер-міністра В. Кебіча, што цэны, рэгулюемыя дзяржавай, на прадукты павышацца не будуць да новага года. Акрамя гарэлкі.

Некаторыя ўспаміналі прыкладна з такой жа нагоды абяцанні дзяржаўных мужоў былога Саюза даць на адсячэнне адну ці дзве рукі, а Барыс Ельцын кляўся сваім суграмадзянам нават легчы на рэйкі, але не дапусціць зніжэння жыццёвага ўзроўню насельніцтва. Рэйкі і найбольш з'едлівыя дэпутаты чакаюць выканання гэтага своеасаблівага сацыялістычнага абавязацельства да сённяшніх дзён. Мы гаворым гэта дзеля таго, каб падкрэсліць, што абяцанні палёгкі народу ў наш растузаны час рэч не толькі сур'ёзная, але і небяспечная. Як у асабістым, так і ў палітычным плане.

Старшыня Вярхоўнага Савета С. Шушкевіч аб'явіў, што сустрэча дэпутатаў з прадстаўніком урада адбудзецца пасля абедзеннага перапынку і сесія пачала разгляд парадку дня. Забягаючы наперад, мы ўсё ж раскажам аб кароткай дыскусіі, якая адбылася ў дэпутатаў са Старшынёй Дзяржэканомплана С. Лінгам.

Чарговае павышэнне цэн ён растлумачыў падаражаннем энергарэсурсаў, вялікімі датацыямі на сельскагаспадарчую прадукцыю. Іх бюджэт рэспублікі вытрымаць ужо не можа. Дзве лічбы: калі датацыя за папярэднія месяцы года склала больш 8 мільярдаў рублёў, то за кожны з двух апошніх месяцаў яна складзе 6,5 мільярда рублёў. Дарэчы, нягледзячы на павышэнне цэн, датацыі дзяржавы на вытворчасць аднаго кілаграма ялавічыны застануцца на ўзроўні 120 рублёў, свініны — 183, мяса птушкі — 146, яек — 78, масла — 260 і г. д. Логіка разважанняў зразумелая, і, можа, правільная. Незразумела толькі адно: мінімальная заработная плата, якую нядаўна павысілі, гоніцца за цэнамі, ці цэны за зарплатай? Калі цэны за зарплатай, то, здаецца, мы адкрылі і пачынаем жыць па нейкіх новых, невядомых свету, законах эканомікі.

Рэзкі скачок цэн на асноўныя харчовыя тавары выкліча ланцуговую рэакцыю і на тавары іншых галін вытворчасці. Надзея на тое, што ў гэтай гонцы выйграе хтосьці з нас, не мае пад сабой ніякай асновы. Трэба прызнаць: мы ўжо ўпалі ў вір гіперінфляцыі. І зыходзіць з гэтага, як факта.

Без асаблівых спрэчак сесія прыняла ў першым чытанні Закон «Аб пажарнай бяспецы і дзяржаўным пажарным наглядзе». Праўда, міністр унутраных спраў У. Ягораў, які прадстаўляў законапраект і адзначыў, што распрацаваны ён Саветам Міністраў, выклікаў рэпліку свайго калегі міністра фінансаў С. Янчука. Апошні заявіў, што Савет Міністраў выступае супраць прыняцця закона ў такой рэдакцыі. Усчалася невялікая слоўная дуэль паміж прадстаўнікамі двух ведамстваў, але С. Шушкевіч растлумачыў і дэпутатам, і міністрам вытокі непаразумення: законапраект распрацаваны ўсё-такі Саветам Міністраў, дапрацаваны адпаведнай камісіяй, але ў канчатковай рэдакцыі не ўзгоднены зноў з Саветам Міністраў.

Больш складаным і адказным з пункту гледжання для кожнага з нас было паартыкульнае абмеркаванне і прыняцце Закона «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Кодэкс законаў аб працы Рэспублікі Беларусь». Як сказаў старшыня камісіі А. Сасноў, тут кожнае слова, нават коска, могуць адыграць вялікую ролю ў нашым лёсе. Раней мы кіраваліся саюзным заканадаўствам, якое пакідала рэспубліцы магчымасць прымаць рашэнні толькі па трох пазіцыях. А калі ўлічыць рэаліі сённяшніх дзён, шлях да рынку, прынятыя адпаведныя законы, то патрэба ў заканадаўчым рэгуляванні працоўных адносін самая надзённая.

На нашу думку, дэпутатам у жаданні дасягнуць кампрамісу паміж усімі зацікаўленымі бакамі не заўсёды хапала аргументаў і настойлівасці. Праілюструем гэта на прыкладзе толькі аднаго артыкула закона.

Артыкул 8. Асноўныя правы работнікаў. Федэрацыя прафсаюзаў унесла папраўку, якая, і была прынята:

«Работнікі маюць права на:

1) працу і свабоднае распараджэнне сваімі здольнасцямі да працы»;

Магчыма, гэта папраўка была выклікана жаданнем неяк прапіхнуць хоць у такім выглядзе ранейшую вядомую канстытуцыйную фармулёўку аб праве кожнага чалавека на працу. Але замена слоў «грамадзянін» на слова «работнік» змяніла і сэнс, таму што «работнік» — гэта той, хто мае работу, працу. А грамадзянін можа яе і не мець, быць беспрацоўным.

Такіх падводных камянёў у законапраекце шмат і абмеркаванне яго працягвалася ўвесь дзень.

Міхаіл МІХАЕВІЧ.

Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

Аб павышэнні працэнтных ставак па ўкладах насельніцтва ў Ашчадным банку

У адпаведнасці з Законамі Рэспублікі Беларусь «Аб банках і банкаўскай дзейнасці», «Аб індэксацыі даходаў насельніцтва з улікам інфляцыі» і ў сувязі з ростам рознічных цэн на тавары і тарыфаў на паслугі Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Згадзіцца з прынятым Ашчадным банкам рашэннем аб устанаўленні з 1 студзеня 1993 г. працэнтных ставак па ўкладах да запатрабавання ў размеры 20 працэнтаў гадавых, па ўкладах, унесеных на ўмовах працяглага захоўвання, у наступных размерах:

ад 1 года да 3 гадоў — 30 працэнтаў гадавых;

ад 3 да 5 гадоў — 40 працэнтаў гадавых;

звыш 5 гадоў — 50 працэнтаў гадавых.

2. Прадаставіць права ўладальнікам спецыяльных кампенсацыйных рахункаў з 1 студзеня 1993 г. свабодна распараджацца сродкамі, якія знаходзяцца на іх. У сувязі з гэтым прыняць прапанову Ашчаднага банка аб устанаўленні парадку правядзення аперацый і выплаты даходу па гэтых рахунках у прымяненні да парадку, прадугледжанага па тэрміновых укладах з тэрмінам захоўвання ад 1 года да 3 гадоў.

3. Ашчаднаму банку сумесна з Камітэтам па кіраванню дзяржаўнай маёмасцю пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, Дзяржэканомпланам і Міністэрствам фінансаў прапрацаваць пытанне аб індэксацыі ўкладаў насельніцтва ў лік павелічэння долі дзяржаўнай маёмасці, якая падлягае прыватызацыі, і да 20 снежня 1992 г. унесці прапановы ў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Старшыня Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь В. КЕБІЧ.

Кіраўнік спраў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь М. КАЎКО.

30 лістапада 1992 г. г. Мінск.

Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

АБ МЕРАПРЫЕМСТВАХ У СУВЯЗІ З МІЖНАРОДНЫМ ДНЁМ ІНВАЛІДАЎ

У мэтах паляпшэння абслугоўвання інвалідаў усімі відамі сацыяльнай дапамогі і ў сувязі з Міжнародным днём інвалідаў, які адзначаецца з снежня 1992 г., Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Выканкомам мясцовых Саветаў народных дэпутатаў, міністэрствам і ведамствам, прадпрыемствам, установам і арганізацыям правесці адпаведныя мерапрыемствы, прысвечаныя Міжнароднаму дню інвалідаў, арганізаваць сустрэчы з інвалідамі кіраўнікоў устаноў, народных дэпутатаў, адшукаць магчымасці аказання ім матэрыяльнай дапамогі.

2. Прапанаваць аблвыканкомам і Мінскаму гарвыканкому на працягу 1993 года:

вырашыць пытанне аб аказанні грашовай дапамогі абласным арганізацыям інвалідаў для развіцця іх матэрыяльнай базы;

набыць для абласных і Мінскай гарадской арганізацый інвалідаў па аднаму спецыяльна прыстасаванаму для інвалідаў-калясачнікаў аўтобусу.

3. Выканкомам мясцовых Саветаў народных дэпутатаў у лістападзе-снежні 1992 г. правесці абследаванне ўмоў жыцця інвалідаў і прыняць канкрэтныя меры па паляпшэнню іх сацыяльна-бытавога абслугоўвання, у тым ліку па забеспячэнню ва ўстаноўленым парадку інвалідаў-сірот добраўпарадкаванымі кватэрамі.

4. Даручыць Міністэрству сацыяльнага забеспячэння:

на падставе праведзенага абследавання ўмоў жыцця інвалідаў аказаць маламаёмным інвалідам аднаразовую дапамогу;

У 1 квартале 1993 г. унесці прапановы ўраду:

аб выплаце грашовай кампенсацыі інвалідам у выпадку незабеспячэння іх аўтатранспартам або іншымі тэхнічнымі сродкамі, прадугледжанымі дзеючым заканадаўствам;

аб выплаце інвалідам кампенсацыі выдаткаў на бензін, рамонт і тэхнічнае абслугоўванне аўтамабіляў і мотакалясак з улікам фактычнага кошту бензіну і норм яго продажу;

аб зніжэнні сумы даплаты за спецыяльны транспарт інвалідам, якія маюць права атрымліваць яго праз органы сацыяльнага забеспячэння на льготных умовах.

5. Міністэрству аховы здароўя на працягу 1993 года правесці паглыбленае медыцынскае абследаванне інвалідаў з забеспячэннем іх, пры неабходнасці, лячэннем, ва ўмовах стацыянара.

6. Міністэрству адукацыі распрацаваць і прадставіць у 1 квартале 1993 г. на разгляд Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь прапановы (праграму) аб стварэнні месцаў для навучання ў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных установах рэспублікі інвалідаў, у тым ліку інвалідаў з парушэннямі апорна-рухальнага апарата.

7. Устанавіць з 1 студзеня 1993 г. бясплатнае наведванне музеяў усіх сістэм і ведамстваў інвалідамі розных груп.

8. Міністэрству культуры сумесна з аблвыканкомамі і Мінскім гарвыканкомам:

вызначыць у глядзельных залах тэатраў, кінатэатраў, канцэртных залах па 5 месцаў для бясплатнага карыстання імі інвалідаў I групы;

устанавіць для інвалідаў усіх катэгорый парадак папярэдніх заказаў і права пазачарговага набыцця білетаў у відовішчныя ўстановы;

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ЛІСТЫ Ў ВЯРХОЎНЫ САВЕТ

«Рэферэндум аб дзяржаўнасці рускай мовы правядзём праз 74 гады...»

Уважліва прачытаў два матэрыялы, надрукаваныя якраз напярэдадні сесіі Вярхоўнага Савета пад рубрыкай «Палітычныя дыялогі»— «Апазіцыя прапануе свой рэферэндум, аб'яднанне «Беларусь»—свой» і «Без нацыянальнай свядомасці немагчыма пабудаваць дзяржаву». У першым матэрыяле змешчаны думкі каардынатара дэпутацкага аб'яднання «Беларусь» Г. Казлова. Вось гэта і прымусіла мяне ўзяцца за пяро. Пра які ж рэферэндум турбуецца паважаны каардынатар? Яго турбуе «архіважнае» пытанне: наданне рускай мове статуса дзяржаўнай. Мне стала вельмі крыўдна за наш Вярхоўны Савет, што там ёсць людзі, якія не вылучаюцца шчырасцю, сумленнасцю, нацыянальнай гордасцю.

Я лічу, што рэферэндум па мове можна і апраўдана будзе праводзіць не раней як праз 74 гады беларускага Адраджэння — праз столькі часу, колькі спатрэбілася камуністычнай партыі, каб знішчыць беларускасць, нашу мову, гісторыю, культуру...

Іван ГОВАР, настаўнік.

г. п. Іўе.

Рэферэндум павінен адбыцца. Гэта воля народа і пагарджаць ёю не мае права ніхто

ЗАЯВА Ў СУВЯЗІ З РАШЭННЕМ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСІ АБ ЗАБАРОНЕ РЭФЕРЭНДУМУ

Ужо больш як год Беларусь з'яўляецца незалежнай дзяржавай, але народ не стаў гаспадаром у сваёй краіне. Урад не толькі не мае канструктыўнай праграмы эканамічных рэформаў, але наогул не кантралюе эканамічную сітуацыю, а толькі бязвольна цягнецца следам за сумніцельнай расійскай палітыкай. Вярхоўны Савет не жадае ды і не можа прымаць неабходных захадаў для ўмацавання суверэнітэту Рэспублікі Беларусь і пабудовы дзяржавы на прынцыпах свабоды, роўнасці магчымасцей, павагі да чалавечай годнасці.

Больш таго, у рэспубліцы мацнее атмасфера безадказнасці і сваволніцтва. Прадстаўнікі наменклатуры больш дбаюць аб уласным багацці, чым аб дабрабыце народа. Інфляцыя перарасла ў гіперінфляцыю, а ўзровень жыцця насельніцтва апускаецца ніжэй за рысу жабрачага існавання. У вельмі цяжкім становішчы апынуліся пенсіянеры, настаўнікі, медыкі, навукоўцы, творчая інтэлігенцыя. У заняпадзе вёска. Вярхоўны Савет не жадае даць сялянам зямлю ва ўласнасць.

Тым часам урад сканцэнтраваў уладныя функцыі, усталяваў кантроль над сродкамі масавай інфармацыі. Узнімаецца брудная кампанія вакол уяўнай праблемы дзяржаўнага двухмоўя з мэтай расколоць і без таго разгубленае і заблытанае грамадства. Стала рэальнай пагроза рэанімацыі таталітарнай сістэмы.

Апошняе рашэнне Вярхоўнага Савета гвалтоўна перакрэсліла ініцыятыву амаль паўмільёна грамадзян Беларусі, парушыла натуральнае права народа на ўдзел у кіраванні дзяржавай, забараніла людзям цывілізаваным шляхам выказаць свае адносіны да палітыкі Вярхоўнага Савета і ўрада.

Крызісны стан грамадства вымушае нас, прадстаўнікоў творчай і навукова-тэхнічнай інтэлігенцыі, звярнуцца да дэпутатаў, якія не страцілі пачуцця адказнасці перад народам, з заклікам вярнуцца да разгляду пытання аб прызначэнні даты рэферэндуму аб роспуску цяперашняга Вярхоўнага Савета і новых выбарах. Рэферэндум — мірны, канстытуцыйны шлях да карэннай палітычнай рэформы, якая толькі і можа стварыць неабходныя ўмовы для іншых дэмакратычных рэформаў, для нармалізацыі і паляпшэння жыцця, для адраджэння нашага народа.

Эдвард АГУНОВІЧ — заслужаны работнік культуры Беларусі; Валянціна АЛЕЙНІКАВА — кандыдат тэхнічных навук; Мікола АНТОНІШЫН — доктар тэхнічных навук; Сяргей АРЫНКІН — кандыдат тэхнічных навук; Уладзімір АРЛОЎ — член Саюза пісьменнікаў Беларусі;Станіслаў АСТАПЧЫК — акадэмік АНБ, дырэктар фізіка-тэхнічнага інстытута; Рыгор БАРАДУЛІН — народны пісьменнік Беларусі; Святлана БЕЛЬСКАЯ — кандыдат біялагічных навук; Яўграф БЕЛЬСКІ — доктар тэхнічных навук, прафесар; Міхась БІЧ — доктар гістарычных навук; Эма БУРАВА — кандыдат біялагічных навук; Васіль БЫКАЎ — народны пісьменнік Беларусі, Аляксандр ВАЛУЕЎ — кандыдат тэхнічных навук; Валянціна ВЯРГЕЙ — кандыдат гістарычных навук; Ружа ГАНЧАРОВА — доктар біялагічных навук; Радзім ГАРЭЦКІ — віцэ-прэзідэнт АНБ, дырэктар інстытута геахіміі і геафізікі; Вадзім ГІЛЬ — кандыдат тэхнічных навук; Сяргей ГРАХОЎСКІ — член Саюза пісьменнікаў Беларусі і інш. (Усяго 75 подпісаў).

Нас ашукалі, але не тыя...

Гэты ліст нас прымусіў напісаць шаноўны спадар В. Жданко сваім артыкулам «Абыходзімся без каўбасы — абыдземся і без рэферэндуму». Аднак ці абыдземся? Уся наша сям'я падпісалася за правядзенне рэферэндуму аб даверы Вярхоўнаму Савету, і ніхто нас не ашукаў, не прымушаў, як не прымушалі і ўсіх тых, хто падпісаўся таксама. Але ад гэтага камуністычнага парламента нічога лепшага і чакаць не трэба было.

Сям'я КУЧЫНСКІХ і яшчэ 76 подпісаў.

г. Мінск.

ЗАКОН РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

АБ СТАТУСЕ ВАЕННАСЛУЖАЧЫХ

Гэты Закон вызначае асновы дзяржаўнай палітыкі па сацыяльнай абароне ваеннаслужачых Рэспублікі Беларусь, устанаўлівае іх асноўныя правы, абавязкі і адказнасць.

Рэспубліка Беларусь гарантуе ваеннаслужачым і членам іх сем'яў захаванне правоў, свабод, вызначаных Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь, гэтым Законам, заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, забяспечвае іх дастойны жыццёвы ўзровень з улікам прыярытэтнасці і асаблівага характару ваеннай службы.

Раздзел I. АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 1. Прававое становішча ваеннаслужачых

Ваеннаслужачымі з'яўляюцца грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія знаходзяцца на ваеннай службе ва ўзброеных сілах, пагранічных, унутраных і іншых войсках, воінскіх фарміраваннях, пералік якіх зацвярджаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Ваеннаслужачыя Рэспублікі Беларусь незалежна ад службовага становішча і воінскага звання роўныя перад законам.

Ваеннаслужачым гарантуюцца правы і свабоды, устаноўленыя заканадаўствам для грамадзян Рэспублікі Беларусь, з абмежаваннямі ў іх выкарыстанні, абумоўленымі асаблівасцямі ваеннай службы.

Артыкул 2. Статус ваеннаслужачых

Статус ваеннаслужачых устанаўлівае сістэму іх правоў, свабод, абавязкаў і адказнасці.

Ён набываецца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь з дня прызначэння (прызыву, паступлення) на ваенную службу і страчваецца з дня выключэння са спісаў воінскай часці ў сувязі са звальненнем з ваеннай службы.

Артыкул 3. Асобы, на якіх распаўсюджваецца статус ваеннаслужачых

Статус ваеннаслужачых распаўсюджваецца на:

афіцэраў, прапаршчыкаў, мічманаў, ваеннаслужачых, якія праходзяць службу па кантракту на пасадах сяржантаў, старшын і радавых, курсантаў і слухачоў ваенна-вучэбных устаноў, сяржантаў, старшын, салдат і матросаў тэрміновай службы, што праходзяць яе ва ўзброеных сілах, унутраных і пагранічных войсках, у Камітэце дзяржаўнай бяспекі і грамадзянскай абароне, іншых воінскіх фарміраваннях, што ствараюцца ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам;

ваеннаабавязаных, прызваных на зборы.

За ваеннаслужачымі, захопленымі ў палон, а таксама інтэрніраванымі ў нейтральных краінах, захоўваецца статус ваеннаслужачых. Ваеннае камандаванне і іншыя ўпаўнаважаныя на гэта дзяржаўныя органы абавязаны прымаць меры па абароне правоў указаных ваеннаслужачых у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь і нормамі міжнароднага права.

Статус ваеннаслужачых — грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія праходзяць ваенную службу за межамі Рэспублікі Беларусь, рэгулюецца пагадненнямі з адпаведнымі дзяржавамі.

Артыкул 4. Асобы, на якіх распаўсюджваюцца сацыяльныя гарантыі, прадугледжаныя статусам ваеннаслужачых

Асобныя сацыяльныя гарантыі, прадугледжаныя статусам ваеннаслужачых, распаўсюджваюцца на:

асоб, звольненых у запас або адстаўку;

членаў сем'яў ваеннаслужачых;

членаў сем'яў асоб, звольненых у запас або адстаўку, у тым ліку пасля смерці гэтых асоб;

членаў сем'яў ваеннаслужачых, якія загінулі, памерлі, прапалі без вестак або сталі інвалідамі пры выкананні абавязкаў ваеннай службы, а таксама членаў сем'яў ваеннаслужачых, памёршых з-за вынікаў ваеннай службы пасля звальнення ў запас;

інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны і асоб, прыраўнаваных да іх, пастаянна пражываючых на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 5. Сацыяльнае і прававое забеспячэнне статуса ваеннаслужачых

Дзяржава гарантуе ваеннаслужачым сацыяльную і прававую абарону, ажыццяўляе меры па стварэнню для іх належных умоў службы, жыццёвага ўзроўню, а таксама жыллёва-бытавых умоў.

Ваеннаслужачым нароўні з іншымі грамадзянамі дзяржава гарантуе атрыманне долі дзяржаўнай уласнасці ў працэсе прыватызацыі.

Забеспячэнне і ахова правоў ваеннаслужачых ускладаюцца на органы дзяржаўнай улады і кіравання, у тым ліку на праваахоўныя органы, органы ваеннага кіравання, а таксама на камандзіраў і начальнікаў усіх ступеняў.

Пры неабгрунтаваным абмежаванні правоў і свабод ваеннаслужачыя маюць права на судовую абарону.

Раздзел II. ПРАВЫ ВАЕННАСЛУЖАЧЫХ

Артыкул 6. Забеспячэнне палітычных правоў і свабод

Ваеннаслужачыя карыстаюцца правамі, прадастаўленымі грамадзянам Рэспублікі Беларусь Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь.

Ваеннаслужачыя не звязаны рашэннямі палітычных партый, масавых грамадскіх рухаў і не могуць займацца грамадска-палітычнай дзейнасцю ў службовы час.

Артыкул 7. Свабода веравызнання

Ваеннаслужачыя маюць права вызнаваць любую рэлігію або не вызнаваць ніякай.

Адпраўленне рэлігійных абрадаў ажыццяўляецца ў пазаслужбовы час.

Дзяржава не нясе абавязкаў па задавальненню патрэбнасцей ваеннаслужачых, якія вынікаюць з іх рэлігійных перакананняў.

Стварэнне рэлігійных аб'яднанняў у воінскіх часцях не дапускаецца.

Артыкул 8. Праходжанне ваеннай службы

1. Змест і парадак праходжання ваеннай службы вызначаецца Законам Рэспублікі Беларусь «Аб усеагульным воінскім абавязку і ваеннай службе», воінскімі статутамі і настаўленнямі. Час знаходжання грамадзян на ваеннай службе залічваецца ў агульны і бесперапынны стаж і стаж работы па спецыяльнасці ў адпаведнасці з заканадаўствам.

Удзел у баявых дзеяннях, выкананне службовых абавязкаў ва ўмовах павышанай рызыкі і прафесіянальнай шкоднасці, а таксама час праходжання ваеннай службы ў раёнах з неспрыяльнымі экалагічнымі і іншымі асаблівымі ўмовамі службы залічваюцца ў працоўны стаж на льготных умовах у парадку, устаноўленым заканадаўствам.

2. Ваеннаслужачыя маюць права на перамяшчэнне па службе на вышэйстаячую пасаду ў адпаведнасці з атрыманай кваліфікацыяй і дасягнутымі ў службовай дзейнасці вынікамі, прысваенне ва ўстаноўленым парадку воінскага звання, якое адпавядае штатнай катэгорыі. Ніхто не мае права затрымліваць прысваенне ваеннаслужачаму чарговага звання, за выключэннем выпадкаў, якія вызначаюцца нарматыўнымі актамі.

3. Змяненне месца службы ваеннаслужачага праводзіцца ў інтарэсах службы з улікам стану яго здароўя і здароўя членаў яго сям'і ў парадку, які вызначаецца нарматыўнымі актамі.

Ваеннаслужачыя маюць права пераводу па ўзгадненню з камандаваннем для далейшага праходжання службы ў Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь і іншыя воінскія фарміраванні з захаваннем за імі воінскіх званняў і выслугі гадоў.

Пры пераводзе работнікаў органаў Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь і іншых воінскіх фарміраванняў ва Узброеныя Сілы Рэспублікі Беларусь за імі таксама захоўваюцца воінскія званні.

Пры пераводзе праводзіцца пераатэстацыя.

4. Прыцягненне ваеннаслужачых у перыяд праходжання ваеннай службы да работ і выканання іншых абавязкаў, не абумоўленых ваеннай службай, дапускаецца ў парадку, які вызначаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

5. У асобных выпадках ваеннаслужачым дазваляецца займацца навуковай і педагагічнай дзейнасцю, калі яна ажыццяўляецца не на шкоду выкананню імі абавязкаў ваеннай службы.

Ваеннаслужачым забараняецца займацца любымі відамі прадпрымальніцкай дзейнасці, аказваць паслугі з выкарыстаннем службовага становішча і атрымліваць за гэта ўзнагароджанне.

Артыкул 9. Права на звальненне

1. Ваеннаслужачыя маюць права на звальненне з ваеннай службы ў парадку і на падставах, устаноўленых Законам Рэспублікі Беларусь «Аб усеагульным воінскім абавязку і ваеннай службе».

Ваеннаслужачыя, акрамя ваеннаслужачых тэрміновай службы, не могуць быць звольнены з ваеннай службы да набыцця права на пенсію за выслугу гадоў, за выключэннем выпадкаў, калі іх служба спыняецца ў сувязі са станам здароўя, непрадаўжэннем кантракту, скарачэннем штатаў, учыненнем праступкаў, якія зне-

(Працяг на 2-й стар.).

Аб статусе ваеннаслужачых

(Працяг. Пачатак на 1-й стар.).

слаўляюць гонар ваеннаслужачага, асуджэннем судом за ўчыненне злачынства, па службовай неадпаведнасці або па асабістаму жаданню.

2. Ваеннаслужачым, акрамя ваеннаслужачых тэрміновай службы, пры звальненні з ваеннай службы па ўзросту, выслузе гадоў, стану здароўя або скарачэнню штатаў выплачваецца выхадная дапамога ў размеры шасці месячных акладаў грашовага забеспячэння, а звальняемым па іншых падставах (акрамя звальняемых за дыскрэдытацыю воінскага звання) — у размеры двух месячных акладаў грашовага забеспячэння.

Ваеннаслужачым тэрміновай службы пры звальненні выхадная дапамога выплачваецца ў размеры мінімальнай заработнай платы, а ўказаным асобам з ліку дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, — у размеры пяці мінімальных заработных плат.

3. Пры нязгодзе ваеннаслужачых з падставамі іх звальнення з ваеннай службы яны маюць права на абскарджанне вышэйстаячаму камандаванню і ў судовым парадку на працягу трох месяцаў пасля выключэння са спісаў воінскай часці.

У выпадку незаконнага звальнення ваеннаслужачых з ваеннай службы прычынены ім у сувязі з гэтым матэрыяльны ўрон падлягае пакрыццю ў поўным аб'ёме з улікам выплачанай выхадной дапамогі. Яны аднаўляюцца на ваеннай службе ў ранейшай або роўнай пасадзе і ў тым жа адміністрацыйным раёне, а пры іх згодзе — у іншым і забяспечваюцца ўсімі відамі забеспячэння. Гэты перыяд уключаецца ў выслугу гадоў і ў тэрмін выслугі для прысваення чарговага воінскага звання.

Аднаўленне ваеннаслужачых на ваеннай службе і пакрыццё прычыненага ім матэрыяльнага ўрону ажыццяўляюцца па рашэнню вышэйстаячага камандавання або суда.

Артыкул 10. Працаўладкаванне асоб, звольненых з ваеннай службы

1. Працаўладкаванне асоб, звольненых з ваеннай службы, іх прафесіянальная падрыхтоўка, перападрыхтоўка і павышэнне кваліфікацыі ажыццяўляюцца на падставе заканадаўства.

Асобам, звольненым з ваеннай службы, устанаўліваюцца наступныя дадатковыя правы:

захаванне на працягу трох месяцаў пасля звальнення з ваеннай службы за грамадзянамі, якія працавалі да прызыву (паступлення) на ваенную службу на дзяржаўных прадпрыемствах, ва ўстановах або ў арганізацыях і праходзілі тэрміновую ваенную службу, а таксама афіцэрамі, якія прызываліся на ваенную службу на два гады з запасу, права паступлення на работу на тое ж прадпрыемства, ва ўстанову або арганізацыю, на пасаду, раўназначную займаемай да прызыву на ваенную службу;

захаванне на працягу шасці месяцаў бесперапыннага працоўнага стажу пры вылічэнні дапамогі па дзяржаўнаму сацыяльнаму страхаванню;

прадастаўленне грамадзянам, звольненым пасля праходжання тэрміновай ваеннай службы і прынятым на ранейшае месца работы, матэрыяльнай дапамогі ў размеры не менш трох мінімальных заработных плат за кошт прадпрыемства, установы, арганізацыі;

уключэнне тэрміну тэрміновай службы ў стаж работы, які дае права на ўзнагароджанне за выслугу гадоў, а таксама прадастаўленне іншых устаноўленых заканадаўствам і калектыўным дагаворам ільгот і пераваг, што дзейнічаюць па месцы работы.

2. Дзяржаўная служба занятасці сумесна з Міністэрствам абароны Рэспублікі Беларусь, іншымі зацікаўленымі міністэрствамі і ведамствамі прымае меры па працаўладкаванню і прафесійнай падрыхтоўцы ваеннаслужачых, звольненых з ваеннай службы, і членаў іх сем'яў.

3. Камандзіры (начальнікі) воінскіх часцей і ўстаноў абавязаны своечасова накіроўваць у кадравыя органы Узброеных [illegible] сіл ваеннаслужачых (акрамя ваеннаслужачых тэрміновай службы) для вырашэння гэтага пытання праз службу занятасці.

Артыкул 11. Грашовае і матэрыяльнае забеспячэнне ваеннаслужачых

1. Ваеннаслужачыя ў залежнасці ад займаемай пасады, воінскага звання, кваліфікацыі, працягласці і ўмоў ваеннай службы, якасці і вынікаў службовай дзейнасці з улікам асаблівасцей воінскай працы забяспечваюцца за кошт дзяржавы грашовым забеспячэннем, харчаваннем і рэчавай маёмасцю.

Размеры грашовага забеспячэння ўстанаўліваюцца прымяняльна да Адзінай тарыфнай сеткі рабочых і служачых народнай гаспадаркі і падлягаюць індэксацыі ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам.

2. Размеры і парадак выплаты грашовага забеспячэння ваеннаслужачым, нормы і парадак забеспячэння іх харчаваннем і рэчавай маёмасцю ўстанаўліваюцца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь або па яго даручэнню іншымі дзяржаўнымі органамі.

Артыкул 12. Службовы час і час адпачынку ваеннаслужачых, водпускі

1. Працягласць і размеркаванне службовага часу для ваеннаслужачых вызначаюцца распарадкам дня воінскай часці і рэгламентам службовага часу. Пры гэтым агульная працягласць штотыднёвага рабочага часу ўстанаўліваецца ў адпаведнасці з заканадаўствам аб працы Рэспублікі Беларусь.

Для ваеннаслужачых тэрміновай службы, курсантаў і слухачоў ваенна-вучэбных устаноў, вучэбных цэнтраў (часцей) устанаўліваецца шасцідзённы службовы тыдзень з адным выхадным днём.

Для афіцэраў, прапаршчыкаў, мічманаў, ваеннаслужачых, якія праходзяць службу па кантракту на пасадах сяржантаў, старшын і радавых, устанаўліваецца пяцідзённы службовы тыдзень з двума выхаднымі днямі.

Ваеннаслужачым, якія прыцягваюцца да выканання абавязкаў ваеннай службы ў выхадныя і святочныя дні, начны час, прадастаўляецца адпачынак такой жа працягласці ў іншыя дні тыдня.

Вучэнні, баявыя стрэльбы і іншыя мерапрыемствы, прадугледжаныя статутамі, праводзяцца ў любыя дні тыдня без абмежавання агульнай працягласці службовага часу.

2. Ваеннаслужачым, акрамя ваеннаслужачых тэрміновай службы, прадастаўляюцца штогадовыя (асноўныя) водпускі, а курсантам і слухачам ваенна-вучэбных устаноў — асноўныя і водпускі ў сувязі з заканчэннем ваенна-вучэбных устаноў.

Працягласць штогадовага водпуску афіцэрам, прапаршчыкам і мічманам, ваеннаслужачым, якія праходзяць службу па кантракту на пасадах сяржантаў, старшын і радавых, вызначаецца ў залежнасці ад агульнай выслугі гадоў, асаблівасцей і ўмоў ваеннай службы, не лічачы часу, неабходнага для праезду да месца правядзення водпуску і назад, і ўстанаўліваецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

За выкананне абавязкаў ва ўмовах прафесіянальнай шкоднасці, за асобы характар службы штогод прадастаўляецца дадатковы водпуск у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам. Працягласць такога водпуску вызначаецца Міністэрствам абароны Рэспублікі Беларусь па ўзгадненню з Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

3. Ваеннаслужачым тэрміновай службы за ўвесь перыяд ваеннай службы прадастаўляецца водпуск працягласцю: салдатам і матросам — 20 сутак, сяржантам і старшынам — 25 сутак, не лічачы часу, неабходнага для праезду да месца правядзення водпуску і назад.

У парадку заахвочвання працягласць водпуску ваеннаслужачых тэрміновай службы можа быць павялічана на тэрмін да 5 сутак. Акрамя таго, за выкананне абавязкаў ва ўмовах прафесіянальнай шкоднасці і за асобы характар службы ім прадастаўляецца дадатковы водпуск у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам.

Працягласць водпуску змяншаецца на колькасць дзён арышту ваеннаслужачых з утрыманнем на гаўптвахце, але ва ўсіх выпадках водпуск не можа быць менш 10 сутак для салдат і матросаў і 13 сутак для сяржантаў і старшын. Калі спагнанне ў выглядзе арышту з утрыманнем на гаўптвахце знята, то працягласць водпуску не змяншаецца.

Ваеннаслужачым прадастаўляецца водпуск па хваробе і па сямейных абставінах.

4. Працуючым жонкам (му- [illegible] жоў (жонак) і можа прадастаўляцца дадатковы водпуск без захавання заработнай платы з улікам працягласці водпуску мужа (жонкі).

Артыкул 13. Ахова жыцця і здароўя, медыцынскае і бытавое забеспячэнне

1. Ваенным камандаваннем забяспечваюцца меры па ахове здароўя ваеннаслужачых, стварэнню для іх неабходных санітарна-гігіенічных умоў з улікам спецыфікі абавязкаў, якія імі выконваюцца, асаблівасцей экалагічнай абстаноўкі.

Камандзіры (начальнікі) не маюць права аддаваць загады, выкананне якіх стварае пагрозу для жыцця і здароўя падначаленых, за выключэннем крайняй неабходнасці.

2. Ваеннаслужачыя маюць права на бясплатнае медыцынскае забеспячэнне, у тым ліку лякарствамі, і пратэзаванне (без выкарыстання каштоўных металаў) у ваенна-медыцынскіх падраздзяленнях, часцях і ўстановах (у далейшым — ваенна-медыцынскія ўстановы).

Ваеннаслужачым пры адсутнасці па месцы службы або пражывання ваенна-медыцынскіх устаноў, а таксама ў неадкладных выпадках медыцынская дапамога аказваецца ў грамадзянскіх установах аховы здароўя незалежна ад іх падпарадкаванасці з наступнай аплатай расходаў на лячэнне за кошт сродкаў Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь.

3. Медыцынскае і санаторна-курортнае забеспячэнне ваеннаслужачых і членаў іх сем'яў (жонкі, дзяцей да 18 гадоў) ажыццяўляецца ў парадку, які вызначаецца заканадаўствам.

Члены сем'яў ваеннаслужачых пры немагчымасці атрымаць медыцынскую дапамогу ў грамадзянскіх установах аховы здароўя забяспечваюцца ўсімі відамі медыцынскай дапамогі ў адпаведных ваенна - медыцынскіх установах нараўне з ваеннаслужачымі.

4. Асобы старшага і вышэйшага афіцэрскага складу, звольненыя з ваеннай службы па ўзросту, стану здароўя або скарачэнню штатаў, ваеннаслужачыя, якія звольнены па хваробе і маюць выслугу 20 гадоў і больш (у тым ліку ў ільготным вылічэнні), і члены іх сем'яў (жонка і дзеці да 18 гадоў) маюць права на бясплатнае медыцынскае і санаторна-курортнае забеспячэнне, у тым ліку — на пратэзаванне (без выкарыстання каштоўных металаў) і забеспячэнне лякарствамі ў ваенна-медыцынскіх установах і грамадзянскіх установах аховы здароўя незалежна ад іх падпарадкаванасці з наступнай кампенсацыяй расходаў на лячэнне за кошт сродкаў Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь.

Прадугледжанае ў гэтым пункце права на медыцынскае забеспячэнне прадастаўляецца таксама звольненым з ваеннай службы ваеннаслужачым, якія сталі інвалідамі з прычыны ранення, кантузіі або калецтва, атрыманых пры абароне дзяржавы, выкананні інтэрнацыянальнага абавязку ці іншых абавязкаў ваеннай службы, або захворвання, звязанага са знаходжаннем на службе, незалежна ад выслугі гадоў.

Непрацуючым пенсіянерам з ліку інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны і Узброеных Сіл, якія не выкарысталі права на санаторна-курортнае лячэнне, па іх жаданню замест пуцёўкі ў санаторый выплачваецца адзін раз у год грашовая кампенсацыя ў размеры месячнай пенсіі.

5. Ваеннаслужачым, інвалідам (з ліку ваеннаслужачых), а таксама афіцэрам, звольненым з ваеннай службы, накіраваным пасля шпітальнага лячэння ў санаторыі для прадаўжэння лячэння, пуцёўкі прадастаўляюцца за кошт сродкаў Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь.

6. Ваеннаслужачыя — удзельнікі вайны маюць пераважнае права на медыцынскае забеспячэнне і санаторна-курортнае лячэнне.

7. Гандлёва-бытавое забеспячэнне ваеннаслужачых ажыццяўляецца праз прадпрыемствы ваеннага гандлю і бытавога абслугоўвання.

Артыкул 14. Права на забеспячэнне жылымі памяшканнямі

1. Дзяржава гарантуе ваеннаслужачым стварэнне ўмоў для свабоднага выбару спосабу задавальнення патрэбнасці ў жыллі, у тым ліку шляхам найму, арэнды, куплі ці яго будаўніцтва.

У Міністэрстве абароны для ваеннаслужачых Рэспублікі Беларусь, акрамя ваеннаслужачых тэрміновай службы, ствараецца фонд службовых жылых памяшканняў у парадку, які вызначаецца Саветам Міні- [illegible] ваеннай службе, членам іх сем'яў і ваеннаслужачым, што звольнены са службы па ўзросту, стану здароўя, скарачэнню штатаў і маюць выслугу 20 каляндарных гадоў і больш або 25 гадоў і больш у льготным вылічэнні, сем'ям ваеннаслужачых, загінуўшых (памёршых) пры выкананні абавязкаў ваеннай службы, перадаюцца бязвыплатна з улікам жыллёвай квоты (сумы квот членаў сям'і) ва ўласнасць займаемыя імі жылыя памяшканні ў дамах дзяржаўнага і грамадскага жыллёвага фонду ў парадку, які вызначаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

3. Ваеннаслужачыя, у тым ліку звольненыя з ваеннай службы па ўзросту, стану здароўя або скарачэнню штатаў, якія маюць патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў, маюць права на будаўніцтва індывідуальных жылых дамоў і кватэр у дамах жыллёва-будаўнічых кааператываў з фінансаваннем часткі яго кошту за кошт рэспубліканскага бюджэту і прадастаўленнем ільготнага банкаўскага крэдыту ў парадку, устаноўленым Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

4. Ваеннаслужачыя, якія прыбываюць у рэспубліку з іншых дзяржаў, у тым ліку Садружнасці Незалежных Дзяржаў, могуць будаваць індывідуальныя жылыя дамы і кватэры ў дамах жыллёва-будаўнічых кааператываў на ўмовах, вызначаных дзеючым заканадаўствам.

Артыкул 15. Права на атрыманне адукацыі

1. Ваеннаслужачыя маюць права абучацца ў ваенна-вучэбных установах, а афіцэры, прапаршчыкі і мічманы, акрамя таго, на курсах (факультэтах) перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі.

2. Афіцэры, прапаршчыкі, мічманы могуць з дазволу камандавання воінскіх часцей, устаноў, арганізацый навучацца без адрыву ад службы ў грамадзянскіх вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных установах з захаваннем норм грашовага забеспячэння за час вучобы, а афіцэры, акрамя таго, у навучальных установах дзяржаўнай сістэмы павышэння кваліфікацыі.

3. Прапаршчыкам і мічманам, ваеннаслужачым - жанчынам дазваляецца навучацца ў вячэрніх сярэдніх і агульнаадукацыйных школах па месцы службы або на падрыхтоўчых курсах для паступлення ў вышэйшыя, сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы. Палажэнні пунктаў 1, 2, 3 гэтага артыкула не распаўсюджваюцца на ваеннаслужачых тэрміновай службы.

4. Афіцэры, прапаршчыкі, мічманы, ваеннаслужачыя, якія праходзяць службу па кантракту на пасадах сяржантаў, старшын і радавых, звольненых з ваеннай службы па стану здароўя, узросту або скарачэнню штатаў і маюць незакончаную вышэйшую ваенную (грамадзянскую) адукацыю, прымаюцца ў навучальныя ўстановы на адпаведную або роднасную спецыяльнасць.

Аднаўленне слухачоў і курсантаў, адлічаных з ваенна-вучэбных устаноў, праводзіцца начальнікам ваеннай вучэбнай установы не пазней трох гадоў з дня адлічэння.

Звольненыя ў запас ваеннаслужачыя, якія маюць права на льготы, устаноўленыя заканадаўствам, і рэкамендацыі воінскіх часцей, пры атрыманні імі станоўчых адзнак на ўступных экзаменах карыстаюцца пераважным правам на залічэнне ў навучальныя ўстановы Рэспублікі Беларусь і паступленне на падрыхтоўчыя аддзяленні пры вышэйшых навучальных установах, а таксама на курсы для прафесіянальнага навучання.

Ваеннаслужачыя, якія раней навучаліся ў навучальных установах і перапынілі заняткі ў сувязі з прызывам на тэрміновую службу, могуць аднаўляцца на любую форму навучання (дзённую, вячэрнюю або завочную) звыш кантрольных лічбаў (плана прыёму).

5. Афіцэры, якія маюць вышэйшую або сярэднюю спецыяльную грамадзянскую адукацыю, роднасную па профілю ваеннай падрыхтоўкі, пры праходжанні ваеннай службы па гэтай спецыяльнасці прыраўноўваюцца па адукацыі да асоб, якія закончылі адпаведна вышэйшыя або сярэднія ваенныя вучэбныя ўстановы.

Артыкул 16. Расходы па праезду на транспарце

1. Ваеннаслужачыя маюць права на праезд чыгуначным, паветраным, водным і аўтамабільным транспартам у водпуск (на лячэнне) і назад у межах Рэспублікі Беларусь, а пры перамяшчэнні па службе і звальненні з ваеннай службы ваеннаслужачыя і члены іх сем'яў маюць права на праезд да месца службы або жыхарства ўказанымі відамі транспарту за кошт сродкаў Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь, іншых міністэрстваў і арганізацый у парадку, устаноўленым заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

2. Ваеннаслужачыя тэрміновай службы карыстаюцца правам бясплатнага праезду на ўсіх відах гарадскога пасажырскага транспарту (за выключэннем таксі) і на аўтамабільным транспарце агульнага карыстання ў сельскай мясцовасці (за выключэннем таксі), а таксама на чыгуначным і водным транспарце прыгарадных зносін і ў аўтобусах прыгарадных маршрутаў.

3. Ваеннаслужачыя тэрміновай службы маюць права на бясплатную перасылку пісьмаў, якія адпраўляюцца воінскай часцю. Бясплатна таксама перасылаюцца пісьмы, адрасаваныя ваеннаслужачым тэрміновай службы па месцы іх ваеннай службы. Бясплатнымі паштовымі пасылкамі адпраўляецца ўласнае адзенне грамадзян, прызваных (паступіўшых) на тэрміновую ваенную службу.

Артыкул 17. Пенсіі і дапамога

1. Пенсіённае забеспячэнне ваеннаслужачых праводзіцца ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам.

2. Пенсіянерам з ліку афіцэраў, прапаршчыкаў, мічманаў, ваеннаслужачых, якія праходзяць службу па кантракту на пасадах сяржантаў, старшын і радавых, пенсіі пералічваюцца адначасова з кожным павелічэннем размераў грашовага забеспячэння ваеннаслужачым.

Артыкул 18. Ільготы ваеннаслужачым-жанчынам, звязаныя з аховай мацярынства і дзяцінства

Ваеннаслужачыя - жанчыны карыстаюцца льготамі, прадугледжанымі дзеючым заканадаўствам.

Ільготы, звязаныя з аховай мацярынства і дзяцінства, прадугледжаныя для жанчын, распаўсюджваюцца на бацькоў-ваеннаслужачых, якія выхоўваюць дзяцей без маці (у выпадку яе смерці, пазбаўлення бацькоўскіх правоў, працяглага знаходжання ў лячэбнай установе і ў іншых выпадках адсутнасці мацярынскай апекі), у парадку, што ўстанаўліваецца заканадаўствам.

Артыкул 19. Прапановы і заявы

1. Ваеннаслужачыя маюць права ўносіць у дзяржаўныя органы, у тым ліку ў органы ваеннага кіравання, і грамадскія аб'яднанні прапановы і накіроўваць заявы ў парадку, устаноўленым дзеючым заканадаўствам.

2. Скаргі ваеннаслужачых па службовых пытаннях падаюцца, разглядаюцца і вырашаюцца ў парадку, вызначаным воінскімі статутамі. У выпадку адмовы ў прыёме або пры незадавальненні скаргі ваеннаслужачы, які падаў скаргу, мае права звярнуцца да вышэйстаячага камандзіра (начальніка), а таксама ў пракуратуру або суд.

Забараняецца перашкаджаць падачы скаргі ваеннаслужачымі і накладаць на іх за гэта спагнанні, падвяргаць праследаванню або ўшчамляць па службе. Вінаватыя ў гэтым прыцягваюцца да дысцыплінарнай адказнасці.

3. За своечасовы і поўны разгляд пісьмаў, скаргаў і заяў ваеннаслужачых і членаў іх сем'яў нясуць адказнасць, прадугледжаную заканадаўствам, адпаведныя службовыя асобы.

Раздзел III. АБАВЯЗКІ ВАЕННАСЛУЖАЧЫХ

Артыкул 20. Агульныя воінскія абавязкі

Ваенная служба ў радах узброеных сіл, іншых войсках і воінскіх фарміраваннях, якія ствараюцца ў адпаведнасці з заканадаўствам, з'яўляецца канстытуцыйным абавязкам грамадзян Рэспублікі Беларусь.

Ваеннаслужачыя абавязаны:

абараняць дзяржаўны суверэнітэт і тэрытарыяльную цэласнасць Рэспублікі Беларусь ад нападзення звонку;

даражыць гонарам і баявой славай абаронцы свайго народа, воінскім званнем і вайсковым таварыствам;

удасканальваць воінскае майстэрства, трымаць у пастаяннай гатоўнасці да прымянення ўзбраенне і ваенную тэхніку, берагчы ваенную маёмасць;

быць дысцыплінаванымі, пільнымі, захоўваць ваенную і дзяржаўную тайну;

выконваць ваенную прысягу, верна і аддана служыць Радзіме, а ў ваенны час — абараняць яе;

строга выконваць Канстытуцыю і законы Рэспублікі Беларусь, патрабаванні воінскіх статутаў, выконваць загады камандзіраў і начальнікаў беспярэчна і ў тэрмін;

не выдаваць дзяржаўную і ваенную тайну.

Артыкул 21. Службовыя і спецыяльныя абавязкі

1. Службовыя абавязкі ваеннаслужачых і парадак іх выканання вызначаюцца воінскімі статутамі і іншымі нарматыўнымі актамі.

2. Камандзіры (начальнікі) з'яўляюцца адзінаначальнікамі і адказваюць за пастаянную баявую і мабілізацыйную гатоўнасць падначаленых ваенных фарміраванняў, паспяховае выкананне імі баявых задач, баявую падрыхтоўку, выхаванне, воінскую дысцыпліну, маральна-псіхалагічны стан асабовага складу і бяспеку ваеннай службы, стан і захаванасць узбраення, ваеннай тэхнікі і маёмасці, матэрыяльнае, тэхнічнае, медыцынскае, фінансавае і бытавое забеспячэнне.

Для выканання спецыяльных абавязкаў ваеннаслужачыя могуць актамі заканадаўства і воінскімі статутамі надзяляцца дадатковымі правамі (на прымяненне зброі, на падпарадкаванне строга вызначаным асобам і іншымі).

3. Ваеннаслужачыя пры нясенні службы на баявым дзяжурстве, у сутачным і гарнізонным нарадах, а таксама пры ліквідацыі вынікаў стыхійных бедстваў і ў іншых надзвычайных абставінах выконваюць спецыяльныя абавязкі, устаноўленыя актамі заканадаўства, воінскімі статутамі і іншымі нарматыўнымі актамі, якія распрацоўваюцца на іх аснове.

Раздзел IV. ЗАХОЎВАННЕ, НАШЭННЕ, ПРЫМЯНЕННЕ ЗБРОІ ВАЕННАСЛУЖАЧЫМІ

Артыкул 22. Права на захоўванне, нашэнне і прымяненне зброі

1. Ваеннаслужачыя пры выкананні абавязкаў ваеннай службы маюць права на нашэнне і прымяненне зброі.

Правілы захоўвання і нашэння ваеннаслужачымі зброі вызначаюцца воінскімі статутамі. Парадак прымянення і выкарыстання зброі ўстанаўліваецца гэтым Законам і іншымі актамі заканадаўства.

2. Ваеннаслужачыя ў якасці крайняй меры маюць права прымяняць зброю асабіста або ў складзе падраздзялення ў наступных выпадках:

для адбіцця групавога або адзіночнага ўзброенага нападзення на ахоўваемыя ваенныя і грамадзянскія аб'екты, каравулы, памяшканні і збудаванні воінскіх часцей;

для спынення спробы насільнага завалодвання зброяй і ваеннай тэхнікай;

для абароны ваеннаслужачых і грамадзянскіх асоб ад нападзення ў выпадку пагрозы іх жыццю або здароўю;

для затрымання асобы, якая ўчыніла злачынства, аказвае ўзброенае супраціўленне або якую засталі пры ўчыненні цяжкага злачынства, а таксама ўзброенай асобы, што адмаўляецца выканаць законныя патрабаванні аб здачы зброі.

Ваеннаслужачыя, якія ўваходзяць у склад каравула, маюць права прымяняць зброю ў выпадках і парадку, вызначаных статутам гарнізоннай і каравульнай службаў.

Камандзір (начальнік), акрамя таго, мае права прымяніць зброю асабіста або загадаць прымяніць зброю для ўстанаўлення дысцыпліны і парадку ў выпадку адкрытага непадпарадкавання падначаленага, калі дзеянні таго, хто не падпарадкоўваецца, яўна накіраваны на здраду Радзіме або зрыў выканання задачы ў баявых умовах.

3. Перад прымяненнем зброі павінна быць зроблена папярэджанне аб намеры яе прымяніць. Без папярэджання зброя можа прымяняцца пры раптоўным узброеным нападзенні, нападзенні з выкарыстаннем баявой тэхнікі, транспартных сродкаў, лятальных апаратаў, рачных суднаў, пабегу з-пад варты са зброяй.

4. Ваеннаслужачыя маюць права выкарыстоўваць зброю для падачы сігналу трывогі або выкліку дапамогі, а таксама для абясшкоджвання жывёлы, якая пагражае жыццю або здароўю людзей.

5. Пры прымяненні і выкарыстанні зброі ваеннаслужачы абавязаны прыняць усе магчымыя меры для забеспячэння бяспекі акружаючых грамадзян, а ў выпадку неабходнасці — аказаць неадкладную медыцынскую дапамогу пацярпеўшым.

Забараняецца прымяняць зброю ў адносінах да жанчын і малалетніх, за выключэннем выпадкаў учынення імі ўзброенага нападзення, аказання ўзброенага супраціўлення або групавога ці адзіночнага нападзення, якое пагражае жыццю.

6. Аб кожным выпадку прымянення або выкарыстання зброі ваеннаслужачы дакладвае камандзіру (начальніку).

Раздзел V. ГАРАНТЫІ ПРАВАВОЙ І САЦЫЯЛЬНАЙ АБАРОНЫ ВАЕННАСЛУЖАЧЫХ І ЧЛЕНАЎ ІХ СЯМ'ЯЎ

Артыкул 23. Гарантыі прававой і сацыяльнай абароны ваеннаслужачых

1. Ваеннаслужачыя пры выкананні абавязкаў ваеннай службы з'яўляюцца прадстаўнікамі дзяржаўнай улады і знаходзяцца пад абаронай дзяржавы.

Змест і аб'ём правоў, абавязкаў і адказнасці ваеннаслужачых залежаць ад таго, ці знаходзяцца яны пры выкананні абавязкаў ваеннай службы або не знаходзяцца пры выкананні такіх.

Ваеннаслужачыя знаходзяцца пры выкананні абавязкаў ваеннай службы ва ўсіх выпадках выканання ўскладзеных на іх абавязкаў у распалажэнні воінскай часці, на караблі, у ваеннай вучэбнай установе, на прадпрыемстве, у арганізацыі, установе або па-за імі ў час удзелу ў баявых дзеяннях, знаходжання на вучэннях, баявым дзяжурстве (баявой службе), у сутачным і гарнізонным нарадах, на зборах, у камандзіроўках, пры накіраванні да месца службы і са службы, а таксама ў іншых выпадках выканання ўскладзеных на іх абавязкаў.

Не прызнаюцца выконваючымі абавязкі ваеннай службы ваеннаслужачыя, якія добраахвотна здаліся ў палон, а таксама самавольна пакінулі воінскія часці.

Ваеннаслужачаму гарантуецца асабістая недатыкальнасць. Зневажэнне ваеннаслужачага, любыя незаконныя насільныя дзеянні з боку грамадзян у адносінах да ваеннаслужачых, якія знаходзяцца пры выкананні абавязкаў ваеннай службы, а таксама парушэнне і ўшчамленне іх правоў разглядаюцца як накіраваныя супраць прадстаўніка дзяржаўнай улады і цягнуць для вінаватых асоб дысцыплінарную, адміністрацыйную, маёмасную або крымінальную адказнасць.

Ваеннаслужачы не можа быць падвергнуты затрыманню або арышту інакш як на падставах, прадугледжаных заканадаўствам.

2. Ваеннаслужачыя пры выкананні абавязкаў ваеннай службы падпарадкоўваюцца толькі тым асобам, якія ў адпаведнасці з воінскімі статутамі з'яўляюцца для іх начальнікамі. Ніхто іншы не мае права ўмешвацца ў іх службовую дзейнасць, патрабаваць выканання абавязкаў, якія не прадугледжаны дзеючым заканадаўствам.

3. Ваеннаслужачыя, а таксама ваеннаабавязаныя на час праходжання збораў падлягаюць абавязковаму асабістаму страхаванню на выпадак гібелі (смерці), ранення (кантузіі), калецтва, захворвання, атрыманых пры выкананні абавязкаў ваеннай службы (на зборах) за кошт сродкаў Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь, Галоўнага ўпраўлення пагранічных войск пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь і ўнутраных войск Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь.

У выпадку гібелі (смерці) ваеннаслужачага або ваеннаабавязанага, прызванага на зборы, пры выкананні абавязкаў ваеннай службы або смерці, наступіўшай у выніку ранення, кантузіі, калецтва, захворвання, атрыманых пры выкананні абавязкаў ваеннай службы (на зборах), да заканчэння аднаго года пасля звальнення з ваеннай службы (заканчэння збораў) страхавая сума выплачваецца сям'і загінуўшага (памёршага) або асобам, якія знаходзяцца на яго ўтрыманні, у размеры 250 мінімальных заработных плат.

4. Пры ўстанаўленні ваеннаслужачым (ваеннаабавязаным) інваліднасці, звязанай з выкананнем імі службовых абавязкаў або настаўшай у выніку ранення, кантузіі, калецтва, атрыманых пры выкананні абавязкаў ваеннай службы (праходжання збораў), выплачваюцца страхавыя сумы ў размерах:

інваліду I групы — 100 мінімальных заработных плат;

інваліду II групы — 75 мінімальных заработных плат;

інваліду III групы — 50 мінімальных заработных плат.

Пры атрыманні ваеннаслужачым пры выкананні абавязкаў ваеннай службы цяжкага ранення, якое не пацягнула інваліднасці, яму выплачваецца страхавая сума ў размеры 10 мінімальных заработных плат, лёгкага ранення — 5 мінімальных заработных плат.

5. У выпадку прызнання ваеннаслужачага тэрміновай службы або ваеннаабавязанага, прызванага на зборы, непрыгодным для далейшага праходжання ваеннай службы з прычыны захворвання, атрыманага пры выкананні абавязкаў ваеннай службы, яму выплачваюцца 10 мінімальных заработных плат.

Парадак выплаты страхавых сум вызначаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

6. Страхавая сума не выплачваецца, калі гібель (смерць), раненне (калецтва), захворванне ваеннаслужачага (ваеннаабавязанага на зборах) насталі пры ўчыненні злачынства, з прычыны алкагольнага, наркатычнага і таксічнага ап'янення, членапашкоджання з мэтай атрымання страхавой сумы або ўхілення ад ваеннай службы.

7. Ваеннаслужачыя, якім прычынена калецтва або іншае пашкоджанне здароўя пры выкананні імі абавязкаў ваеннай службы, а таксама члены іх сем'яў і асобы, якія знаходзяцца на ўтрыманні ваеннаслужачых, загінуўшых (памёршых) пры выкананні абавязкаў ваеннай службы, маюць права на пакрыццё ўрону ў размеры і парадку, устаноўленых заканадаўствам.

8. Ваеннаслужачым пакрываецца ўрон, прычынены:

іх здароўю пры выкананні абавязкаў ваеннай службы;

незаконнымі дзеяннямі дзяржаўных органаў, прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый і грамадскіх аб'яднанняў, а таксама службовых асоб;

у выпадку незаконнага прыцягнення да крымінальнай адказнасці, пазбаўлення волі, незаконнага арышту ў дысцыплінарным парадку, адхілення ад пасады, паніжэння па пасадзе, у воінскім званні, перамяшчэнне па службе, прыцягнення да матэрыяльнай і іншых відаў адказнасці;

пашкоджаннем, знішчэннем або стратай іх асабістай маёмасці або маёмасці іх блізкіх сваякоў у сувязі з выкананнем абавязкаў ваеннай службы.

Ва ўказаных выпадках аднаўляюцца службовыя, пенсіённыя, жыллёвыя і іншыя асабістыя маёмасныя і немаёмасныя правы ваеннаслужачых, а таксама пакрываецца прычынены ўрон за кошт сродкаў дзяржаўнага бюджэту або вінаватых асоб у адпаведнасці з заканадаўствам.

9. Кампенсацыі і гарантыі сацыяльнай абароненасці ваеннаслужачых, пацярпеўшых з прычыны аварый і іх вынікаў на ядзерных аб'ектах грамадзянскага або ваеннага прызначэння, а таксама ў выніку выпрабаванняў, вучэнняў і іншых работ, звязаных з любымі відамі ядзерных установак, уключаючы ядзерную зброю, і парадак праходжання ваеннай службы на тэрыторыях, якія падвергліся радыеактыўнаму забруджанню, вызначаюцца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

10. Ваеннаслужачыя могуць абскардзіць у суды неправамерныя дзеянні службовых асоб і органаў ваеннага кіравання, якія ўшчамляюць іх правы і асабістую годнасць, а таксама звярнуцца са скаргай у суд на неправамерныя дзеянні органаў дзяржаўнага кіравання, грамадскіх аб'яднанняў і службовых асоб.

Артыкул 24. Гарантыя рэалізацыі правоў членаў сем'яў ваеннаслужачых

1. Жонкі ваеннаслужачых і члены сем'яў ваеннаслужачых, загінуўшых пры выкананні воінскага абавязку, карыстаюцца правам пераважнага пакідання на рабоце пры скарачэнні колькасці або штату работнікаў, а таксама правам на першачарговае накіраванне на прафесіянальную падрыхтоўку, перападрыхтоўку і павышэнне кваліфікацыі кадраў.

2. Жонкам афіцэраў, прапаршчыкаў, мічманаў і ваеннаслужачых, якія праходзяць службу па кантракту на пасадах сяржантаў, старшын і радавых:

выплачваецца выхадная дапамога ў размеры двухмесячнага сярэдняга заработку пры скасаванні з імі працоўнага дагавора ў сувязі з пераводам мужа на службу ў іншую мясцовасць;

выплачваецца дапамога па часовай непрацаздольнасці ў размеры атрымліваемага заработку незалежна ад стажу работы;

час пражывання з мужам у мясцовасцях, дзе адсутнічала магчымасць працаўладкавання, але не больш дзесяці гадоў, залічваецца ў стаж работы, які дае права на пенсію, у парадку, прадугледжаным Законам Рэспублікі Беларусь «Аб пенсіённым забеспячэнні».

3. На выканаўчыя камітэты мясцовых Саветаў народных дэпутатаў, дзяржаўную службу занятасці насельніцтва ўскладаецца:

працаўладкаванне не пазней двухмесячнага тэрміну з моманту звароту жонак, мужы якіх прызваны на тэрміновую ваенную службу. У выпадку немагчымасці працаўладкавання ім выплачваецца дапамога па беспрацоўю, гарантуецца прадастаўленне для дзяцей месцаў у дзіцячых дашкольных установах на працягу трох месяцаў з дня падачы заявы;

арганізацыя па просьбе ваеннага камандавання ў месцах дыслакацыі воінскіх часцей малых прадпрыемстваў, філіялаў, цэхаў, участкаў (вытворчасцей), камбінатаў надомнай працы і расшырэнне сеткі іншых структур, звязаных перш за ўсё з бытавым абслугоўваннем, вытворчасцю вырабаў з мясцовай сыравіны, тавараў народнага спажывання і прадукцыі для ўласных патрэб. У гэтых жа мэтах сумесна з ваенным камандаваннем прымаюцца меры па паскоранаму развіццю сацыяльнай інфраструктуры ваенных гарадкоў.

Раздзел VI. АДКАЗНАСЦЬ ВАЕННАСЛУЖАЧЫХ

Артыкул 25. Агульныя пачаткі прыцягнення ваеннаслужачых да адказнасці

Ваеннаслужачыя ў залежнасці ад характару і ступені грамадскай небяспекі ўчыненага правапарушэння нясуць адказнасць, устаноўленую дзеючым заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, у тым ліку і дысцыплінарным статутам.

Ваеннаслужачыя за парушэнне воінскай дысцыпліны, акрамя выпадкаў парушэння грамадскага парадку, могуць быць затрыманы толькі прадстаўнікамі ваеннага камандавання і падвергнуты пакаранню ўладай камандзіра (начальніка) у парадку, які вызначаецца воінскімі статутамі.

Артыкул 26. Меры грамадскага ўздзеяння

За праступкі, звязаныя з парушэннем воінскай дысцыпліны і грамадскага парадку, а таксама за амаральныя праступкі ваеннаслужачыя радавога складу могуць быць падвергнуты грамадскаму ўздзеянню на сходах асабовага складу падраздзяленняў, сяржанты і старшыны — на сходах сяржантаў і старшын, прапаршчыкі і мічманы — на сходах прапаршчыкаў і мічманаў, афіцэры — на афіцэрскіх сходах. Акрамя таго, праступкі афіцэраў і прапаршчыкаў могуць разглядацца таварыскімі судамі гонару.

Парадак абмеркавання і разгляду праступкаў ваеннаслужачых і прымянення да іх мер грамадскага ўздзеяння ўстанаўліваецца ў адпаведнасці з воінскімі статутамі і іншымі нарматыўнымі актамі.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

13 лістапада 1992 г.
г. Мінск.

ПАСТАНОВА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

АБ УВЯДЗЕННІ Ў ДЗЕЯННЕ ЗАКОНА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ «АБ СТАТУСЕ ВАЕННАСЛУЖАЧЫХ»

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Увесці ў дзеянне Закон Рэспублікі Беларусь «Аб статусе ваеннаслужачых» з дня яго апублікавання.

2. Даручыць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь у месячны тэрмін:

з улікам спецыфікі ваеннай службы вызначыць умовы і тэрміны прыватызацыі ваеннаслужачымі жылых памяшканняў, якія яны займаюць у дамах дзяржаўнага і грамадскага жыллёвага фонду, а таксама ўмовы і тэрміны забеспячэння жыллём ваеннаслужачых, звольненых у запас або адстаўку, да 1 ліпеня 1992 года;

прадставіць у Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прапановы аб унясенні ў заканадаўчыя акты Рэспублікі Беларусь змяненняў і дапаўненняў, якія вынікаюць з гэтага Закона;

прыняць неабходныя рашэнні аб выкананні палажэнняў Закона Рэспублікі Беларусь «Аб статусе ваеннаслужачых»;

забяспечыць перагляд і адмену міністэрствамі і ведамствамі нарматыўных актаў, якія супярэчаць указанаму Закону.

3. Устанавіць, што ваеннаслужачым тэрміновай службы, служба якіх цягнецца два гады, водпуск, прадугледжаны пунктам 3 артыкула 12, прадастаўляецца штогод.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

13 лістапада 1992 г.
г. Мінск

РОЗГАЛАС

ВЫСТАВУ ЗАГАДАЛІ АДМЯНІЦЬ

З год таму Салігорскі краязнаўчы музей прапанаваў зрабіць у выставачнай зале музея выставу мастака Міколы Купавы на тэму «Выдатныя дзеячы гісторыі і культуры Беларусі». Мастак згадзіўся, але ў працэсе падрыхтоўкі было вырашана наладзіць выставу твораў «Малой Пагоні» — невялікай групы сяброў творчай суполкі «Пагоня». Так склалася экспазіцыя з 13 твораў—у асноўным графікаў і мастакоў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Пазней, калі абмяркоўваўся час адкрыцця выставы, яна дастаткова лёгка ўпісалася ў шэраг культурных мерапрыемстваў, якія планавалася правесці ў дні 72-й гадавіны Слуцкага збройнага чыну.

За тыдзень да падзеі працы мастакоў дырэктарам музея былі звезены ў Салігорск. Музей выдаў плакат, які запрашаў на адкрыццё выставы і сустрэчу з мастакамі 29 лістапада а 13 гадзіне. Засталося зрабіць экспазіцыю і адкрыць выставу.

Але далей падзеі разгортваліся ў незапланаваным напрамку. «У Салігорск мы прыехалі 28 лістапада позна ўвечары, — расказвае мастак М. Купава, — пасля вечарыны ў слуцкім Палацы культуры, і ад дырэктара музея пачулі: «Заўтра нічога не будзе, улады забаранілі быць у музеі пасля 12 гадзін». 29-га з раніцы мы пачалі рабіць экспазіцыю і развешваць творы, але неўзабаве ў музей з'явіліся людзі ў цывільным і лейтэнант міліцыі. Яны запрасілі мяне ў кабінет, дзе ва ўльтыматыўнай форме мы былі папярэджаны, што калі не пакінем памяшкання, супраць нас будзе прыменена сіла».

Так, пад наглядам сіл правапарадку і пагрозамі «выкінуць з памяшкання» мастакі развешвалі карціны, спадзеючыся ўсё ж адкрыць выставу. Але ўлады павялі сябе па-бальшавіцку рашуча: на дзвярах вывесілі шыльду: «Музей не працуе».

Валеры СВІСТУНОЎ.

ШТО МОЖНА І ЧАГО НЕЛЬГА РАБІЦЬ У СНЕЖНІ

Час, рэкамендуемы для лячэння і аперацый у снежні

— на галаве —17—19 снежня;
— на горле (у тым ліку выдаленне адэноідаў), шыі, шчытападобнай залозе —19—21 снежня;
— на лёгкіх, бронхах, плячах, руках —22—23 снежня;
— на страўніку, малочных залозах — не рэкамендуецца;
— на сэрцы, спіне —26—28 снежня;
— на брушной поласці (апендыцыт, кішэчнік) —1—3; 29—30 снежня;
— на нырках, мачавым пузыры, яечніках —4—6 снежня;
— на палавых органах (акрамя яечнікаў), у тым ліку перарыванне цяжарнасці —6—8 снежня;
— на печані, жоўцевым пузыры —9—10 снежня;
— на суставах, каленях, сухажыллях —11—13 снежня;
— на сасудах, галёнцы — 13—14 снежня;
— на ступнях — 15—17 снежня

Час, рэкамендуемы для:

— галадання —1—3, 29, 31 снежня;
— выдалення і лячэння зубоў —11—12, 17—19 снежня;
— вывядзення шлакаў, камянёў, солей —11—12 снежня;
— стрыжкі, завіўкі і ўкладкі валасоў —17—19 снежня;
— чысткі печані, крыві, касметычных працэдур —15—17 снежня.

УЦЕЧКА ЧЫНОЎ?

Паспешліва і вельмі нечакана для мясцовага чыноўніцтва пакінуў пасаду кіраўніка адміністрацыі курортнага горада Есентукі В. Хацкевіч. Ён не паспеў нават юрыдычна аформіць сваё развітанне, чым вельмі засмуціў братоў-столаначальнікаў. Апошнія правялі расследаванне і выявілі, што В. Хацкевіч з'ехаў у Беларусь, дзе яму прапанавалі досыць высокую пасаду.

А. ІЛАРЫЁНАЎ.

АПАЗІЦЫЮ ЎЗНАЧАЛІЎ... БЫЛЫ ПРЭЗІДЭНТ

Апазіцыйныя фракцыі ў літоўскім сейме ўтварылі кааліцыю Нацыянальная згода. Дэкларацыю Згоды падпісалі 52 дэпутаты. Лідэрам парламенцкай апазіцыі абраны Вітаўтас Ландсбергіс.

Вільня.

Андрэй КОРСАК, БелаПАН.

АД ВІНТА!

За такую каманду можна прыняць маўчанне старшыні ліквідацыйнай камісіі Міністэрства грамадзянскай авіяцыі былога СССР Вадзіма Замоціна ў адказ на ліст начальніка Беларускага ўпраўлення грамадзянскай авіяцыі (БУГА) Рыгора Фёдарава.

У свой час Беларускае ўпраўленне пералічвала ў цэнтралізаваны фонд міністэрства мільёны рублёў. Але Саюз распаўся, міністэрства ліквідуецца, а дзяліць грошы Маскве вельмі не хочацца. Размова ідзе пра 19 мільёнаў 849 тысяч рублёў, якія Р. Фёдараў просіць вярнуць на рахунак Беларускага ўпраўлення. Пра два самалёты, выдзеленыя ў свой час БУГА, але так і не атрыманыя, кошт кожнага з якіх цяпер перавышае 420 мільёнаў рублёў. Аб прыблізна 3 млн. долараў ЗША, якія належаць Беларусі за пралёт яе паветранай прасторы замежнымі самалётамі і якія «аселі» ў Маскве. Гэтая вымушаная «пасадка» беларускіх мільёнаў у расійскай сталіцы пагражае зацягнуцца.

БелаПАН.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

КАНВЕРСУЕМЫ ...ВЕНІК

Фінскія турысты прыязджаюць у Выбарг не толькі для таго, каб паглядзець помнікі гісторыі і культуры, але і купіць... венік. Справа ў тым, што ў Фінляндыі забаронена абдзіраць дрэвы, а папарыцца ў сауне венікам вельмі хочацца. Да таго ж такі венік каштуе ў Фінляндыі каля 50 марак, а выбаргскія камерсанты ўступаюць тавар усяго за 5 марак, самі закупляючы бярозавыя венікі ў гаспадарчых магазінах горада па 3 рублі 50 капеек за штуку.

З ЖЫЦЦЯ МЕДВЫЦВЯРЭЗНІКАЎ

У Расіі зараз функцыяніруе 1.095 медыцынскіх выцвярэзнікаў. Колькасць іх паступова скарачаецца, таму што мясцовыя адміністрацыі часта адмаўляюцца іх фінансаваць. Дарэчы, жаночыя аддзяленні існуюць толькі ў некаторых медыцынскіх выцвярэзніках Масквы і Санкт-Пецярбурга.

КУРЭННЕ — СПРАВА ДАРАГАЯ

У Малайзіі распрацаваны новы закон, які забараняе курэнне ў месцах масавага скаплення людзей, школах, бальніцах, будынках з кандыцыяніраваннем, ліфтах. Так, за курэнне ў грамадскіх месцах можна атрымаць штраф у 1.600 долараў ЗША, альбо 2 гады турмы.

РАДЫЁ ФАКТ

Бясплатная сістэма работы тэлефонаў - аўтаматаў уводзіцца і ў Віцебску. Гэта абыдзецца гарадской казне ў тры мільёны рублёў. Але тым самым будзе ліквідавана спекуляцыя 15-капеечнымі манетамі. Яны ў апошні час ішлі па «траяку», а на вакзале і па пяць рублёў за манету.

***

Непадалёк ад Смаргоні, на базе былога ракетнага палка, фарміруецца новы пагранічны атрад. Задача яго — абараніць эканамічны патэнцыял рэспублікі (маецца на ўвазе вываз у Літву рэдказямельных металаў, нафтапрадуктаў, прадуктаў харчавання, іншых дэфіцытных тавараў). Касцяк пагранатрада будуць складаць у асноўным прапаршчыкі.

***

У Гомелі завяршыўся фестываль «Беларускае тэатральнае мастацтва». На ім вызначаны першы ўладальнік прыза «Крышталёвая Паўлінка», зацверджанага Саюзам тэатральных дзеячаў рэспублікі. Ім стала народная артыстка Стэфанія Станюта.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

АБ СПРАВАЗДАЧЫ ВЫКОНВАЮЧАГА АБАВЯЗКІ ГЕНЕРАЛЬНАГА ПРАКУРОРА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ АБ БАРАЦЬБЕ З АРГАНІЗАВАНАЙ ЗЛАЧЫННАСЦЮ І КАРУПЦЫЯЙ

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, заслухаўшы справаздачу выконваючага абавязкі Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь Кандрацьева У. К. аб барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй, **пастанаўляе:**

1. Прызнаць меры па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй, якія прымаюцца Пракуратурай Рэспублікі Беларусь, малаэфектыўнымі.

2. Прыпыніць прыватызацыю дзяржаўнай уласнасці да прыняцця Закона Рэспублікі Беларусь аб раздзяржаўленні і прыватызацыі дзяржаўнай уласнасці ў Рэспубліцы Беларусь.

3. Даручыць Кантрольнай палаце Рэспублікі Беларусь, Пракуратуры Рэспублікі Беларусь, Камітэту дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь, Міністэрству ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнаму банку Рэспублікі Беларусь з прыцягненнем спецыялістаў іншых міністэрстваў і ведамстваў Рэспублікі Беларусь:

праверыць законнасць продажу, перадачы дзяржаўнай маёмасці ва ўласнасць фізічных і юрыдычных асоб у 1991—1992 гадах, а таксама правільнасць ацэнкі дадзеных здзелак, і ў выпадках выяўлення парушэнняў прыняць меры па вяртанню маёмасці ва ўласнасць дзяржавы і прыцягненню вінаватых да ўстаноўленай законам адказнасці;

праверыць законнасць выступлення дзяржаўных юрыдычных асоб крэдыторамі, а таксама гарантамі крэдытаў для камерцыйных структур, і пры выяўленні парушэнняў прыняць меры па вяртанню сум незаконна выдадзеных крэдытаў дзяржаве.

4. Прэзідыуму Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь стварыць дэпутацкую камісію для вывучэння дзейнасці камерцыйных структур, якія дзейнічаюць пры рэспубліканскіх і мясцовых органах улады і кіравання. Аб выніках работы камісіі праінфармаваць Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь на чарговай сесіі.

5. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь, Пракуратуры Рэспублікі Беларусь і Камітэту дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь да 1 лютага 1993 года ўнесці ў Прэзідыум Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь прапановы па кадраваму ўмацаванню службаў, дзейнасць якіх накіравана на барацьбу з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй.

6. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь у I квартале 1993 года разгледзець пытанні паляпшэння дзейнасці і матэрыяльна - тэхнічнага забеспячэння кантрольна - рэвізійных і экспертна - крыміналістычных службаў рэспублікі.

7. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь, Пракуратуры Рэспублікі Беларусь, Камітэту дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь, Вярхоўнаму Суду Рэспублікі Беларусь сумесна з Акадэміяй навук Рэспублікі Беларусь да 1 сакавіка 1993 года прадставіць у Прэзідыум Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь свае прапановы па стварэнню Рэспубліканскага цэнтра па комплекснаму даследаванню праблем злачыннасці і распрацоўцы навукова абгрунтаваных рэкамендацый і тэхнічных сродкаў па барацьбе з ёй, а таксама Рэспубліканскага інстытута павышэння кваліфікацыі работнікаў органаў унутраных спраў, дзяржаўнай бяспекі, пракуратуры і судоў на базе Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь і навучальнай установы Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь.

8. Прызнаць неабходным у найкарацейшыя тэрміны заключыць з дзяржавамі Садружнасці Незалежных Дзяржаў, рэспублікамі Прыбалтыкі і Рэспублікай Польшча міждзяржаўныя пагадненні аб узаемадзеянні і аказанні прававой дапамогі ў барацьбе са злачыннасцю.

9. Гэту Пастанову ўвесці ў дзеянне з моманту яе прыняцця.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

12 лістапада 1992 г. г. Мінск.

ПАСТФАКТУМ

Суд па «справе КПСС» завяршыўся...

Амаль пяць месяцаў працягваўся ў Канстытуцыйным судзе Расіі працэс па «справе КПСС». Развязка надышла пазаўчора. Суд схіліўся да кампраміснага рашэння.

Падставы быць незадаволенымі вердыктам Канстытуцыйнага суда ёсць і ў аднаго, і ў другога бакоў. Камуністы спадзяваліся на поўную рэабілітацыю сваіх структур — суд прымусіў іх развітацца з марамі пра былыя райкомы, гаркомы і іншыя «комы», — права на жыццё засталося толькі за ранейшымі пярвічнымі тэрытарыяльнымі арганізацыямі. Дэмакраты адчайна даказвалі, што КПСС не мае права на маёмасць, — суд пастанавіў, што нацыяналізавана павінна быць толькі тая частка маёмасці, якую партыя прысвоіла ў дзяржавы. Усё астатняе, — уласна партыйнае дабро, — адабрана ў партыі незаконна.

Дык правамерна ці неправамерна КПСС прызнана ельцынскімі ўказамі па-за законам? Як ні дзіўна, суд ухіліўся ад гэтага асноватворнага пытання, абмежаваўшыся канстатацыяй, што КПСС у жніўні 1991 года фактычна спыніла існаванне, а Кампартыя РСФСР не была юрыдычна аформлена.

Можна зразумець імкненне суддзяў напярэдадні З'езда народных дэпутатаў Расіі не расхістваць ненадзейную раўнавагу ў грамадстве, зрабіць спробу прымірыць палітычных праціўнікаў, не распальваць мітынговыя страсці. Аднак рашэнне КС зусім не ставіць кропку ў «справе КПСС». Наадварот, не даводзіцца сумнявацца, што ўслед за гэтым кампрамісным вердыктам суды будуць завалены маёмаснымі іскамі, якія прад'явяць былыя камуністы цяперашнім уладальнікам будынкаў былых партыйных камітэтаў, рэзідэнцый, санаторыяў.

Рашэнне Канстытуцыйнага суда Расіі самым непасрэдным чынам будзе ўплываць на лёс былой КПБ—КПСС. Зададзены ў Маскве настрой, несумненна, перадасца і многім беларускім парламентарыям, якія месяц назад прагаласавалі за ўключэнне ў парадак дня цяперашняй сесіі пытання аб адмене пастановы ад 25 жніўня 1991 года, якой прыпынена дзейнасць КПБ—КПСС і нацыяналізавана яе маёмасць.

Не выключана, што пастанова ў многіх пунктах будзе адменена і камуністы зменяць сваю цяперашнюю абрэвіятуру — ПКБ, на ранейшую — КПБ. Аднак перастаноўка дзвюх літар наўрад ці будзе азначаць для беларускіх камуністаў вяртанне ўсіх астатніх атрыбутаў мінулага. Даганяць цягнік, які адышоў больш як год назад — марная справа.

Тым не менш, трэба чакаць, што ў самым недалёкім будучым пытанне аб партыйных грашах і маёмасці зноў усплыве і выкліча ажыўленне ў прыціхлым палітычным жыцці краіны. Цяперашнія функцыянеры ПКБ разлічваюць на рэванш і будуць усяляк дабівацца вяртання «партыйных» мільёнаў, якія ўласна партыйнымі ніколі не былі. Але большасць у Вярхоўным Савеце, — як бы ні абвінавачвала яе апазіцыя ў прабальшавіцкіх настроях, — наўрад ці пойдзе на гэта. Пры ўсіх сваіх выдатках наш парламент здольны бачыць відавочную эканамічную і палітычную мэтазгоднасць і хутчэй за ўсё не прынясе яе ў ахвяру прывіднай ідэалагічнай бязгрэшнасці.

Валянцін ЖДАНКО.

РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

«БІ-БІ-СІ»

* **У ходзе рабочай сустрэчы прэзідэнта Расіі Барыса Ельцына з групай кіраўнікоў расійскіх сродкаў масавай інфармацыі прэзідэнт прапанаваў Ягору Якаўлеву заняць пост міністра друку і інфармацыі або ўзначаліць новую кампанію «Астанкіна». У падпісаным прэзідэнтам новым указе гаворыцца, што Ягор Якаўлеў вызваляецца ад пасады кіраўніка расійскай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі «Астанкіна» ў сувязі з пераходам на іншую работу. У папярэднім указе ад 24 лістапада ўказвалася, што Якаўлеў вызвалены ў сувязі з дапушчанымі недахопамі ў арганізацыі работы па асвятленню падзей у раёне надзвычайнага становішча, а таксама парушэннямі ўказаў прэзідэнта, якія ўстанаўліваюць абмежаванні на распаўсюджванне інфармацыі з раёнаў Паўночнай Асеціі і Інгушэціі.**

* Брытанская кампанія БТ падпісала кантракт на мадэрнізацыю сістэмы тэлекамунікацый у Санкт-Пецярбургу. Кошт яе, аднак, не ўказваецца. Паводле паведамленняў друку, размова ідзе аб дзесятках мільёнаў фунтаў стэрлінгаў у год. У адпаведнасці з умовамі кантракту, будзе ўстаноўлена прамая спадарожнікавая сувязь паміж Санкт-Пецярбургам і 200 гарадамі свету.

* **Канстытуцыйны суд Расіі прызнаў законным Указ прэзідэнта Ельцына аб забароне цэнтральных органаў КПСС. Аднак, на думку суда, прэзідэнт не меў права забараняць мясцовыя партыйныя арганізацыі. У другой частцы свайго рашэння суд пацвердзіў рашэнне Ельцына аб канфіскацыі партыйнай маёмасці. Паводле слоў Ягора Лігачова, былога члена палітбюро і вядучага ідыёлага партыі, гэта рашэнне дазволіць партыі адрадзіцца і аб'яднацца. Аднак адвакаты Ельцына ў Канстытуцыйным судзе сумняваюцца ў гэтым. Цяпер у судзе пачаты слуханні па справе аб законнасці забароны фронта нацыянальнага выратавання. Ён, як вядома, быў забаронены 28 кастрычніка.**

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

* Германская паліцыя арыштавала 25-гадовага Міхаэля Петарса, неанацыста, які падазраецца ў забойстве турчанкі і дзвюх дзяўчынак у горадзе Мёльне. Ён лічыцца кіраўніком тэрарыстычнай групы.

* **Урад Злучаных Штатаў занепакоены становішчам у Самалі: краіна ахоплена масавым голадам. Адміністрацыя ЗША праводзіць кансультацыі з ААН аб дастаўцы ў Самалі гуманітарнай дапамогі з усіх краін свету. Выконваючы абавязкі дзяржаўнага сакратара ЗША Іглбергер прапанаваў генеральнаму сакратару ААН Бутрасу Галі накіраваць у Самалі амерыканскія войскі.**

РАДЫЁ «СВАБОДА»

* У Лондане пачалася сустрэча міністраў краін Еўрапейскай супольнасці. На парадку дня перагавораў узмацненне жорсткасці ў дачыненні да палітыкі прадстаўлення палітычнага прытулку і правілаў эміграцыі. Міністр унутраных спраў Вялікабрытаніі Кларк, які старшынствуе на пасяджэнні, заявіў, што наплыў уцекачоў за апошнія пяць гадоў узрос у некалькі разоў. На сустрэчы будзе таксама абмеркавана пытанне аб паскарэнні працэсу высылкі з краін супольнасці тых, каму адмоўлена ў прадстаўленні палітычнага прытулку. На парадку дня і пытанне аб ліквідацыі пагранічнага кантролю ўнутры супольнасці. Гэта мера, як плануецца, будзе ўведзена з 1 студзеня 1993 года.

* **Пасол Літвы ў Злучаных Штатах Амерыкі Стасіс Лазараніс заявіў, што ён можа вылучыць сваю кандыдатуру ў прэзідэнты Літвы. У інтэрв'ю карэспандэнту радыё «Свабода» ён заявіў, што прадстаўнікі некалькіх палітычных партый звярнуліся да яго з просьбай балатавацца на маючых адбыцца неўзабаве прэзідэнцкіх выбарах. Лазараніс з'яўляўся паслом Літвы ў ЗША на працягу ўсяго часу савецкай акупацыі ягонай краіны. Ён зноў стаў паўнамоцным прадстаўніком Літвы пасля аднаўлення літоўскай незалежнасці. Сярод іншых магчымых кандыдатаў на пасаду прэзідэнта Літвы новаабраны старшыня літоўскага парламента Альгірдас Бразаўскас і лідэр «Саюдзіса» Вітаўтас Ландсбергіс.**

* У Босніі і Герцагавіне працягваюцца баі. Паводле паведамлення баснійскага радыё, вядуцца баі ў раёне аэрапорта Сараева. Абстрэлу войск Арганізацыі Аб'яднаных Нацый не зафіксавана.

* **Старшыня грузінскага парламента Эдуард Шэварднадзе выступіў па мясцоваму тэлебачанню. Ён заклікаў да хутчэйшага падпісання грузіна-расійскага дагавора аб супрацоўніцтве. Паводле слоў Шэварднадзе, Грузія пакуль што не ў стане адасобіцца ад расійскай эканомікі.**

РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

interfax ИНТЕРФАКС

Украінская ўрадавая экалагічная камісія правядзе медыцынскае абследаванне 1,5 тысячы дзяцей

У Чарнаўцах (Украіна) у аўторак пачала працаваць урадавая камісія па вывучэнню экалагічнай абстаноўкі ў горадзе і абследаванню дзяцей, паражоных 4 гады назад хваробай пад назвай «экзатычная хімічная алапецыя». У прыкладна 1,5 тысячы пацярпеўшых дзяцей назіраецца расстройства ўнутраных органаў і нервовай сістэмы, выпадзенне валасоў і поўнае аблысенне. Аб выніках сваёй работы камісія даложыць прэзідэнту і прэм'еру Украіны.

Пытанні аб імпічменце Ельцына і адстаўцы ўрада не ўключаны ў павестку дня з'езда

Паіменным галасаваннем большасць удзельнікаў VII з'езда народных дэпутатаў РФ, які адкрыўся ў аўторак, адхілілі прапанову аб уключэнні ў павестку дня пытання аб хадайніцтве ў Кастытуцыйны суд з мэтай атрымання юрыдычных падстаў для вызвалення ад пасады прэзідэнта РФ. Супраць абмеркавання магчымасці імпічмента выказаліся 429 дэпутатаў, за — 352, устрымаліся 77. Адвергнута таксама альтэрнатыўная павестка дня блока «Расійскае адзінства», якая прадугледжвае, у прыватнасці, справаздачу прэзідэнта Ельцына аб выкарыстанні імі дадатковых паўнамоцтваў, тэрмін якіх сёння скончыўся.

Характарызуючы вынікі галасавання (463 дэпутаты — «супраць», 298 — «за»), адзін з парламентарыяў заявіў, што тым самым з'езд ужо адказаў на хвалюючае грамадскасць у першую чаргу пытанне — ці будзе дыскуціравацца на форуме тэма адстаўкі кіраўніка дзяржавы і яго кабінета. Дэпутаты адхілілі і прапанову выключыць з праграмы работы з'езда даклад Ягора Гайдара аб ходзе эканамічнай рэформы.

Разам з тым дэпутаты вырашылі дапоўніць павестку дня пунктам аб ваеннай дактрыне Расіі. У рамках абмеркавання гэтага пытання будзе заслуханы даклад міністра абароны Паўла Грачова аб становішчы расійскай арміі.

ДЗЯРЖДАТАЦЫЯ НА... «ПАЛІЦЭЙСКАГА САБАКУ»

АМЕРЫКАНСКАЕ КІНО КАРЫСТАЕЦЦА ПАДТРЫМКАЙ БЮДЖЭТУ. БЕЛАРУСКАГА.

Добра памятаю, як гады са два назад у мінскім кінатэатры «Кастрычнік» павыбівалі шкляныя дзверы і некалькі вялізных вокнаў-вітрын: гледачы, нібы ласось на нераст, ірваліся на «Ваўчыху» Марака Петрака. Афіша з жудаснай выскаленай пашчай і ружовым жаночым задкам цягнула магнітам. Сёння «Кастрычніку» разбурэнні не пагражаюць, што б ні малявалі мастакі на афішах. Напэўна, дырэкцыя кінатэатра з радасцю ахвяравала б некалькімі квадратнымі метрамі шкла, каб толькі зноў да кас цягнуліся даўжэзныя «хвасты» і білеты раскупляліся на тры дні наперад. Але — як гэта ні сумна — час ужо не той.

Так, гледачоў у нашых кінатэатрах моцна паменела. У параўнанні з мінулым годам іх засталося добра калі палова. А калі ўлічыць, што і мінулы год быў не самы лепшы, то і ўвогуле... Што здарылася, чаму самае масавае з мастацтваў такімі тэмпамі губляе сваю масавасць?

Прычын шмат. Напэўна, людзям не падабаюцца цэны на білеты. Гранічныя цэны зацверджаны мясцовымі выканкомамі на ўзроўні 15 рублёў, але на самыя касавыя фільмы білеты каштуюць і 25, і 30.

— А вам падабаецца плаціць у аўтобусе тры рублі за тое, што калісьці каштавала чатыры капейкі? — спытаў мяне намеснік выканаўчага дырэктара рэспубліканскага аб'яднання «Белкінавідэа» Адам Паўлавіч Гурскі.

Вельмі не падабаецца, і не мне аднаму. Але байкатаваць грамадскі транспарт з нагоды высокіх цэн на праезд ніхто не стане, апрача хіба самых гарачых прыхільнікаў здаровага спосабу жыцця, якія лічаць за лепшае хадзіць пешшу. Нават уладальнікі аўтамабіляў вымушаны карыстацца ім, каб дабрацца да гаража ці стаянкі. Кіно — справа іншая. У кіно не хадзіць вельмі проста. Асабліва, калі ў цябе альбо ў блізкіх сяброў ёсць відэамагнітафон. Сёння гэта зусім не рэдкасць.

Уладальнік відэамагнітафона за тыя ж 25—30 рублёў можа ўзяць напракат касету з двума фільмамі ці адным двухсерыйным і паглядзець яе разам з сям'ёй ці сябрамі. Няцяжка падлічыць, наколькі гэта танней, чым паход у кіно. Больш таго, у прыватных відэапракатных фірмах выбар стужак непараўнальна багацейшы, чым у кінапракаце. Чыстай вады пірацтва, ведома. Але калі нават у самой рэспубліцы ахова аўтарскіх правоў знаходзіцца на пячорным узроўні — хто будзе клапаціцца аб правах замежных кінакампаній? (Дарэчы, радавы абывацель павінен быць толькі ўдзячны дзяржаве за праманруджванні з падпісаннем міжнародных канвенцый у гэтай галіне: калі б усё было цывілізавана, большасці цікавых фільмаў з-за іх дарагоўлі ён ніколі не ўбачыў бы.)

Шмат крыві псуюць кінапракату разнастайныя незалежныя тэлекампаніі тыпу мінскіх «ММ-4», «ТМК», студыі кабельнага тэлебачання. Тут гледачоў яўна болей: піратства таксама пастаўлена на шырокую нагу. Нядаўна ў Мінску «пракруцілі» нават «Асноўны інстынкт» Поля Вярховена, зусім свежую, вельмі нашумеўшую стужку з Майклам Дугласам і Шарон Стоўн. Некалькі дзён горад «стаяў на вушах», знаёмыя, сустрэўшыся, першым чынам пыталі адзін у аднаго: «Ну як, глядзеў? Во даюць!»

Праўда, на такія фільмы, як гэты, у праката ўсё роўна няма (і, відаць, не хутка з'явяцца) грошай. Горш, калі не паспеюць павесіць на кінатэатры афішу, а ўвечары гэту ж карціну дэманструе «незалежнае» ТБ— тут ужо страты прамыя. Адзін дырэктар раённага кінатэатра прызнаўся, што афішу відэасалона вывешвае за паўгадзіны да пачатку сеансаў, не раней. Інакш гэтыя фільмы абавязкова з'яўляюцца ў праграме мясцовай кабельнай студыі. Такая вось канкурэнцыя.

Кажуць, вядомая кінапракатная фірма «Екацярынбург-Арт» аднойчы сама пакарала піратаў, якія збіраліся «пракатаць» фільм, на які фірма закупіла правы. Да небарак у студыю завіталі «крутыя» хлопцы, збілі іх на зялёны яблык і знішчылі апаратуру. Не выключана, што і ў нас пачнуцца падобныя разборкі.

Не апошні фактар падзення папулярнасці кінатэатраў сёння — складаная крыміналагенная абстаноўка. Людзі баяцца хадзіць у кіно па вечарах, позна вяртацца дамоў. Іх можна зразумець — падстаў для трывогі ўсё больш і больш.

Як жа ў такіх умовах існуе аб'яднанне «Белкінавідэа»? Дрэнна. Страты хранічна перавышаюць даходы, і гэтаму актыўна спрыяе павышэнне цэн на энерганосьбіты. Скажам, у кінатэатры г. Рагачова месячны валавы збор — 30 тысяч рублёў. А за ацяпленне трэба заплаціць 110 тысяч. Салігорскаму кінатэатру адна гігакалорыя каштуе ажно 8 тысяч, бо ён падключаны да ведамаснай ЦЭЦ. На дзень патрэбна як мінімум дзве гігакалорыі. Пра транспартныя расходы пасля павышэння цэн на бензін і казаць няма чаго. За год па аб'яднанню валавы збор складзе недзе 250—260 мільёнаў рублёў. Страты — 300 мільёнаў.

Вялікімі лічбамі страт зараз нікога не здзівіш — час такі. Але ўсё ж цікава: адкуль пры такіх стратах яшчэ бяруцца грошы на зарплату (не самую вялікую, але рэгулярную) служачым аб'яднання?

Усё проста — беларуская кінасетка атрымлівае дзяржаўную датацыю. У гэтым годзе каля 240 мільёнаў рублёў з бюджэтаў мясцовых Саветаў — грошы, прызначаныя на развіццё культуры. Датацыю кіно атрымлівала заўсёды. Далібог, не ведаю, ці былі ў краіне часы, калі яно сябе акупляла. Але раней гэта выглядала больш-менш лагічна: паколькі ў кінатэатрах у асноўным ішлі фільмы айчыннай вытворчасці, многанацыянальная дзяржава датавала развіццё свайго кінамастацтва.

Цяпер сітуацыя некалькі іншая. На экранах кінатэатраў Рэспублікі Беларусь беларускага кіно практычна няма. Прычын называецца шмат: у Беларусі за год выпускаецца ўсяго 5—6 стужак, яны не карыстаюцца попытам на рынку, акупляюцца на 8—12 працэнтаў і г. д. Карацей — не хоча кінапракат мець справу з нацыянальным кінематографам. Што ж сёння складае рэпертуар нашых кінатэатраў? У пераважнай большасці — фільмы вытворчасці ЗША. Меншая частка — расійскія (зрэдку), індыйскія, французскія, італьянскія і г. д.

Трапляюць яны на нашы экраны рознымі шляхамі. Адны закупляюцца на кінарынках — гэта, як правіла, другі гатунак, бо грошай бракуе. Іншыя — дарагія амерыканскія фільмы і шэдэўры кінакласікі, часцей за ўсё прадастаўляюцца гігантамі тыпу «Екацярынбург-Арт». Гэтыя стужкі не прадаюцца, а толькі пракатваюцца за пэўны працэнт валавога збору. Але ў любым выпадку бюджэтныя асігнаванні ў сотні мільёнаў рублёў ідуць на датаванне, па сутнасці, замежнага кінематографа. Грошы, прызначаныя на развіццё культуры, выдаткоўваюцца на тое, каб беларускі глядач далучыўся да духоўных каштоўнасцей «Паліцэйскага сабакі». Не, пра сабаку фільм зусім неблагі, але няўжо нельга было гэтыя грошы патраціць некалькі інакш, з большай карысцю для нацыянальнага адраджэння?

Вядома, пытанне дзяржаўнай падтрымкі кінагаліны — досыць няпростае. Усё-такі каля 10 тысяч працуючых, якія рызыкуюць «сесці» на дапамогу па беспрацоўю. Да таго ж — праблема адпачынку людзей, якую не вырашыць тэлебачанне (відэамасавым стане не хутка, прыстойны тэлевізар яшчэ не ў кожны дом прыйшоў). Але адна справа — утрыманне на датацыі сеткі кінатэатраў, дзе дэманстраваліся б айчынныя фільмы (у тым ліку і дакументальныя) і лепшыя ўзоры класікі, сусветнага аўтарскага кіно, і зусім іншая —вялікія грашовыя ўліванні ў структуру, што жыве пракатам замежнага шырспажыву, які да культуры адносіны мае самыя ўскосныя. У гэтым, пагадзіцеся, ёсць нешта ненармальнае.

Аляксандр БЯРСУДСКІ.

Як дом гарэў

МІНСК. Вельмі хутка адчулі жар у пятках жыхары першага паверха 5-павярховага дома ў пасёлку Гатава ад таго, што ў адным з падвалаў будынка адбыўся пажар.

У сувязі з вялікай канцэнтрацыяй дыму ў пад'ездах усе жыхары дома былі эвакуіраваны.

А пачалося ўсё з таго, што ў незакрыты падвал, дзе валяліся старыя канапы, на якіх звычайна «забаўляліся» падлеткі, нехта неасцярожна кінуў акурак ці запалку. Узнялося полымя, якое за лічаныя хвіліны прапаліла падлогу ў двух кватэрах першага паверха, а потым агонь пайшоў «гуляць» далей.

Пры звычайным пажары перакрыццё з жалезабетоннай пліты, якая раздзяляе фундамент і ніжэйшы паверх, прагарае не менш, чым за гадзіну.

Відаць, будаўнікі, што ўзводзілі дом, забыліся пакласці такія пліты. А можа падумалі, што і без іх можна абысціся, і «загналі» іх «налева».

Удакладненне

Учора «Звязда» надрукавала зварот Канфедэрацыі творчых саюзаў і культурных фондаў Рэспублікі Беларусь да Вярхоўнага Савета. Удакладняем, што яго падпісалі: М. Яроменка, А. Длатоўскі, Л. Екель, А. Красінскі, В. Нікіфараў, І. Лучанок, Г. Буралкін, А. Дудараў, М. Дрынеўскі, В. Лабко, І. Чыгрынаў.

Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

АБ МЕРАПРЫЕМСТВАХ У СУВЯЗІ З МІЖНАРОДНЫМ ДНЁМ ІНВАЛІДАЎ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

прадаставіць права інвалідам усіх груп карыстацца платнымі паслугамі ўстаноў клубнага тыпу (акрамя канцэртаў, спектакляў прафесіянальных калектываў і кінасеансаў) са скідкай 50 працэнтаў. Кінатэатрам (у населеных пунктах, дзе адсутнічаюць стацыянарныя кінатэатры, — кінаўстаноўкам) арганізоўваць ільготныя кінасеансы для інвалідаў і ветэранаў з цэнамі на білеты, паніжанымі на 50 працэнтаў:

Наладзіць для інвалідаў 3 снежня 1992 г. бясплатны прагляд спектакляў і канцэртаў у тэатрах і канцэртных залах, экспазіцый і выстаў — у музеях і галерэях, кінафільмаў — у кінатэатрах;

арганізаваць да Міжнароднага дня інвалідаў у дамах і палацах культуры мастацкія праграмы, выставы работ інвалідаў, вечары адпачынку сем'яў з дзецьмі-інвалідамі, у дамах-інтэрнатах для інвалідаў — культурныя праграмы.

9. Міністэрству інфармацыі:

разгледзець пытанне аб укараненні на Беларускім тэлебачанні скрытага субцітравання або мімічнага перакладу праграмы навін для інвалідаў па слыху;

унесці да 1 лютага 1993 г. прапановы ўраду аб арганізацыі спецыяльнай друкарні па выданню падручнікаў і мастацкай літаратуры рэльефна-кропачным шрыфтам;

арганізаваць на тэлебачанні перыядычныя спецыялізаваныя і забаўляльныя праграмы для інвалідаў, асабліва для дзяцей-інвалідаў;

правесці работу па стварэнню тэлевізійных фільмаў аб жыцці інвалідаў;

сістэматычна прадастаўляць радыё- і тэлевізійны эфір для правядзення аўкцыёнаў і марафонаў па збору сродкаў для матэрыяльнай падтрымкі інвалідаў;

шырока асвятліць у сродках масавай інфармацыі мерапрыемствы па правядзенню ў рэспубліцы Міжнароднага дня інвалідаў, а таксама дзеянні ўрада па вырашэнню праблем матэрыяльнага забеспячэння інвалідаў.

10. Міністэрству транспарту, Мінскаму гарвыканкому забяспечыць бясплатнае выдзяленне 3 снежня 1992 г. аўтобусаў па заяўках таварыстваў інвалідаў.

11. Дзяржаўнаму камітэту па нафце і хіміі забяспечыць нечарговае абслугоўванне інвалідаў і бесперашкодны пад'езд транспарту інвалідаў да аўтазаправачных калонак.

12. Даручыць Міністэрству фінансаў:

прадугледзець у рэспубліканскім бюджэце на 1993 год выдзяленне грашовых сродкаў для культурна-асветніцкай і спартыўна-аздараўленчай работы сярод інвалідаў, у тым ліку Беларускаму таварыству інвалідаў па зроку — 300 млн. рублёў, Беларускаму таварыству глухіх — 150 млн. рублёў, Беларускаму таварыству інвалідаў — 150 млн. рублёў;

выдзеліць у снежні 1992 г. Беларускаму фонду сацыяльнай абароны інвалідаў неабходныя сродкі для пачатку практычнай дзейнасці;

сумесна з Дзяржэканомпланам разгледзець пытанне аб фінансаванні будаўніцтва Рэспубліканскага рэабілітацыйнага цэнтра інвалідаў па зроку;

разгледзець пытанне і ўнесці адпаведныя прапановы ў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь аб прадастаўленні з 1 снежня 1992 г. інвалідам і сем'ям, у якіх выхоўваюцца дзеці-інваліды, права на атрыманне беспрацэнтнай пазыкі на індывідуальнае будаўніцтва, — арганізацыю індывідуальнай працоўнай дзейнасці.

13. Прадоўжыць адтэрміноўку вяртання крэдыту, выдадзенага ў 1992 годзе Беларускаму таварыству інвалідаў па зроку ў суме 150 млн. рублёў, Беларускаму таварыству глухіх — у суме 35 млн. рублёў.

14. Міністэрству сацыяльнага забеспячэння да 1 лютага 1993 г. абагульніць прапановы, выказаныя інвалідамі ў ходзе правядзення Міжнароднага дня інвалідаў, і па пытаннях, якія патрабуюць рашэнняў урада, унесці адпаведныя прапановы.

Старшыня Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь В. КЕБІЧ.

Кіраўнік спраў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь М. КАЎКО.

30 лістапада 1992 г. г. Мінск.

Быццам і не развітваўся...

ЯНКУ ЗОЛАКУ (АНТОСЮ ДАНІЛОВІЧУ) — БЕЛАРУСКАМУ ПАЭТУ-ЭМІГРАНТУ СПОЎНІЛАСЯ 80 ГАДОЎ

Свой юбілей вырашыў ён сустрэць сярод родных і блізкіх, у старадаўняй беларускай вёсцы Лучнікі, якая цяпер злілася са Слуцкам. Тут прайшлі ягоныя дзіцячыя і юнацкія гады, адсюль падаўся ён на вучобу на настаўніцкія курсы ў Рагачоў. Пасля была праца ў школе, у газеце «Камуніст», што выдавалася ў Бабруйску, завочная вучоба ў Мінскім педвучылішчы і Аршанскім настаўніцкім інстытуце.

А потым грымнула вайна і перайначыла жыццёвы лёс паэта, з'явілася прычынай таго, што ён стаў эмігрантам. А калі больш дакладна, дык не так мо вайна, як паэзія. Бо менавіта ў вайну прарэзаўся яго паэтычны голас. Паколькі жыў пад немцамі, дык і друкаваўся ў беларускіх выданнях, што выдаваліся тады на акупаванай тэрыторыі: «Газэце Случчыны», «Баранавіцкай газэце», у зборніку «Песняры Случчыны». Пісаў жа пра тое, ад чаго шчымела душа: боль і трагедыя вайны, суперажыванне простым людзям, якіх тады скублі злева і справа, але якім трэба было неяк выжыць, ўратаваць бохан хлеба, аполец сала, накарміць дзяцей. Ды яшчэ паэт выяўляў нязгасную веру ў тое, што Беларусь паўстане з крыві і попелу, адродзіць сваю колішнюю славу і веліч. Усяго гэтага было дастаткова, каб трапіць пад суд савецкай улады, якая разам з фронтам набліжалася да Случчыны. І таму, каб пазбегнуць пакарання, Янка Золак вырушыў разам з бежанскім абозам на Захад.

Нялёгкай была тая дарога пешкі па Еўропе, тыя першыя пасляваенныя гады ў Нямеччыне. Куды лепш стала потым жыць у Амерыцы, дзе ён меў някепскую працу на фабрыцы. Але душой, сэрцам сваім ён, як паэт і грамадзянін, назаўжды застаўся з любай Беларуссю, трагічна перажываючы расстанне з ёю і выказваючы гэта ў сваёй творчасці.

Час памяняўся, Бацькаўшчына збірае і шануе сваіх адданых сыноў. Сярод іх і Янка Золак — патрыёт роднага краю, чалавек просты і шчыры, аўтар выдадзенага на чужыне двухтомніка выбраных твораў, з якога ўзятыя гэтыя вершы. Плёну і шчасця Вам!

Яўген ЛЕЦКА,
старшыня Рады Згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына».

Васілёчкі

Васілёчкі, каханыя кветкі, —
родных ніваў аздоба-краса!
Вас ці ўбачу на родных
палетках
я ня знаю напэўна і сам.
Мо ў далёкай, нязнанай
краіне
дажыву мне прызначаны час;
ды куды мяне лёс ні закіне,
буду помніць заўсёды пра вас.
Буду сьніць я Радзімы палеткі
і рачулку, дзе йскрыцца
жарства
васілёчкі, любімыя кветкі, —
сымбаль вечнай
Красы-Хараства.

***

Гнула, гнула вішаньку, —
Не сагнула:
Легла я пад вішаньку
Дый заснула.
Легла я пад вішаньку
Дый заснула,
Як прыехаў міленькі —
Не пачула.
А прыехаў міленькі
З гарадочку
На пару кароткую —
Адну ночку.
Я ж яго не бачыла:
Я праспала,
Ці кахае шчыранька,
Ня спытала.
Прападзі ж ты пропадам,
Сон дзявочы!
З-за цябе я выплачу
Кары вочы.

Новай дарогай

Новай дарогай іду, пазіраю
Сёньня вясёлы і горды.
Вецер прынёс мне з далёкага
краю
Песьні вясновай акорды.
Сэрца мне поўняць мэлёдыі,
гукі
Самі складаюцца ў песьні;
Ведаю: край мой, пазбаўлены
мукі,
Нанава заўтра ўваскрэсьне.
Край дарагі мой упэўнена
будзе
Долю сваю будаваці...
Краю радзімы! Гаротныя людзі
Нельга пра вас не сьпяваці!

Мінулага ўспамін

Нішто нас так ня кратае,
як мілы ўспамін.
Ён радасьцю багатаю,
як водарам язьмін,
напоўніць сэрца чулае
да самых берагоў.
Мы ў памяці мінулае
як скарбы берагом.
Яго мы працай рупнаю
зьбіраем у вянкі,
каб хваляю падступнаю
варожыя вякі
ня змылі, не разьвеялі
лягендаў, быляў чар;
каб віхрамі, завеямі
не засыпала жар
даўнейшай славы гучнае,
«Пагоні» меч, крыжы,
чаканьня хвілі зручнае,
што можам зноў ажыць.
Былое сэрца гушкае,
пьяніць, як хмелем він...
Здаецца яркай стужкаю
мінулага ўспамін.

СНЕЖАНЬ

4. Увядзенне. Афіцыяльнае свята праваслаўнай царквы. Народнае тлумачэнне: «Бог прыводзіць зіму на зямлю». Якая яна ў гэты дзень, такая ў асноўным будзе скрозь. На Палессі дзяўчаты, кладучыся спаць напярэдадні гэтага свята, загадвалі: «Святое Увёдзенне, вядзі мяне туды, дзе мне жыць». Спадзяваліся ўбачыць у сне хату свайго будучага мужа.

9. Восеньскі (зімовы) Юр'я. Юр'я і Мікола святкуюцца і ўвесну і ўвосень з невялікім разбегам адзін ад аднаго. Гэтыя святы разам стаяць і ў шматлікіх вясновых восеньскіх прымаўках: «Вясной Георгі, летам Мікалай — з кормам; увосень — з мостам, зімой — з гвоздам», «Юрый масціць, Мікола гваздзіць (грудзіць)».

13. Дзень святога Андрэя Першазванага. Дзяўчаты варажылі. «Раскідвалі насенне канапель ці лёну на калодзежы, ля палонкі, пасцелі. «Святы Андрэю, я каноплі сею, дай мне знаць, з кім буду рваць». Каб жаданні збыліся, варажбіткі цэлы дзень пасцілі і пазбягалі размоў. Калі кінутае ў агародзе насенне ўсё на вясну прарастала, гэта абяцала шчаслівы шлюб; узыходзіла зрэдку — бязрадаснае замужжа; зусім не ўзыходзіла—нібыта знак на смерць. Прыкрывалі талеркамі пярсцёнак, ружанец, кветку. Хто з дзяўчат выцягне пярсцёнак — пойдзе замуж, кветку — застанецца ў векавухах, ружанец — пойдзе ў манастыр.

14. Прарок Навум. «Навум розуму навучыць», «Навум паставіць на розум». Таму з гэтага дня людзі імкнуліся вучыць грамаце дзяцей, спадзеючыся, што дзякуючы Навуму навука пойдзе хутчэй і лепш.

17. Варварын дзень. Народнае тлумачэнне: «Варвара варыць», г. зн. на яе дзень магчыма параўнальнае цёплае надвор'е напярэдадні вялікіх маразоў. Гэты дзень быў «бабіным» святам, і таму жанчыны не пралі кудзелі.

Адзначалі Варвару і як свята надрэчных вёсак: каб дзеці і жывёла не тапіліся.

18. Сава («Саўка»). Як і Варвара, быў «бабіным» святам з тымі ж правіламі.

19. Мікола-зімовы. Пачынальнік сапраўднай зімы: «Да Міколы няма зімы ніколі». Калі надвор'е не адпавядала народным прыкметам, казалі: «Ніводнаму Міколу не вер ніколі». Затрымка зімы на Міколу была знакам, што маразы прыйдуць няскора, і зіма будзе бяссанная.

22. Дзень Ганны. Гэты прысвятак амаль узаконьваў пераход на зімовы транспарт: «На Ганкі сядайце на санкі». Па гэтаму дню вызначалі надвор'е, якое будзе роўна праз паўгода, кіруючыся прыкметай «па зіме і лета». Шукалі падабенства: снег — да дажджу ўлетку, мяцеліца — да ветру з дажджом, мароз — да яснага надвор'я, адліга — да цёплага дажджу і г.д. Ад гэтага дня ваўкі, казалі, рабіліся асабліва небяспечнымі і хадзілі вялікімі зграямі.

25. Дзень Сцяпана. Знамянальны тым, што заканчваўся тэрмін службы парабкаў.

31. Угоднік Мадэст. Лічыўся захавальнікам жывёлы.

ВАШ САД І АГАРОД

Матэрыялы выпуску падрыхтаваў да друку Мікалай ЧАХОЎСКІ (тэл. 32-41-92).

Раіць доктар Мітлайдэр

(Заканчэнне. Пачатак у нумарах за 28 кастрычніка, 4, 11 і 18 лістапада г. г.)

Атрымана шмат пытанняў у сувязі з публікацыяй парад амерыканскага вучонага. На некаторыя адказваць не будзем, бо людзі проста няўважліва чыталі нашы рэкамендацыі. На большасці ж узнятых пытанняў спынімся хоць бы коратка.

Многіх непакоіць, чаму мы наогул друкуем разважанні «нейкага амерыканца». Маўляў, мы самі з вусамі і за стагоддзі стварылі надзейную сістэму агародніцтва. Аснова яе не «хімія», а натуральная арганіка — гной, кампосты, зялёныя ўгнаенні, дасканалая агратэхніка.

І як з экалагічнай чысцінёй? Амерыканцы ж спахапіліся і цяпер адкрываюць крамы, дзе гандлююць толькі агароднінай, вырашчанай на арганіцы.

Адкажам на гэта вынікамі шматлікіх даследаванняў вучоных. Даследавалася, скажам так, «арганічная» і «хімічная» прадукцыя. Уся справа, аказалася, у строгай дазіроўцы угнаенняў.

Дык вось метад Мітлайдэра атрымаў самую высокую адзнаку. Прадукцыя, вырашчаная на «хіміі», атрымалася такой, што ёю смела можна карміць малых. Яна не ўтрымлівала рэшткаў пестыцыдаў, адсутнічалі нітраты, іншыя шкодныя кампаненты. У той жа час «кампоставая тэхналогія» ў многім «недацягвала».

Пытанні выклікалі і самі градкі. Ці не памылка, што праходы-барозны ў 1,05 метра, а сама градка — усяго 45 сантыметраў? Як з такой плошчы знімеш шмат прадукцыі?

Справа ў тым, што акрамя якасці тут улічваецца і колькасць. Кожны караняплод, вырашчаны на такой градцы, атрымаў усяго ўдосталь: сонца, паветра, вільгаці, сілкавання, догляду. Ён развіваўся дужым і здаровым. Перавысіў 200—400 грамаў! Увогуле, выдатна спрацавала даўняе правіла: лепей менш ды лепшых, чым шмат горшых.

Наступная група пытанняў пра ўгнаенні. І найпершае, дзе іх раздабыць. Наша прамысловасць быццам бы і выпускае патрэбнае, але як усё гэта адшукаць? Асабліва дрэнна з мікраэлементамі, а найбольш— з малібдэнам. У далейшых выпусках вучоныя раскажуць, як знайсці дастойную замену элементам сілкавання. Адзначым толькі, што гаворка будзе ісці пра попел ліставых парод дрэў як найлепшы заменнік мікраэлементаў.

Па Мітлайдэру поспеху можна дасягнуць на любых глебах, нават гліністых ці блізкіх да іх. Такія глебы мы называем цяжкімі. І калі расліны шмат паліваць, то яны яшчэ больш заплываюць. Карані не атрымаюць паветра. Аб якіх высокіх ураджаях можа тут ісці гаворка?

У падобных пытаннях зразумелы падтэкст: як з непрыдатнай глебы, не прыкладаючы асаблівых намаганняў, атрымаць найбольшую аддачу? Між іншым, вынік будзе залежаць ад вашай працы. Гліністая глеба? Унясіце пясок, тарфяны чысты кампост, адпрацаванае пілавінне. І рыхліце поле пасля паліву ці падкормак. Карацей —варушыцеся, памятаючы, што пад ляжачы камень вада не цячэ.

Пра расаду. Як на падаконніках размясціць такую колькасць пакецікаў, скрыняў і скрыначак, у якіх развіваюцца расліны? Гарадская кватэра не аранжарэя.

А хто сцвярджае, што толькі на акне можна гадаваць расаду? Падаконнік проста адно з месц, дзе можа набрацца сіл расліна. Ёсць яшчэ парнічкі на сонечным і на камбінаваным абагрэве, цяплічкі, падаконнікі саміх дач. Кожная больш-менш зручная пляцоўка павінна быць выкарыстана. Толькі трэба памятаць, што расліна ад моманту наклёўвання зерня павінна развівацца без перапынкаў і тым больш нейкіх непрыемных нечаканасцей. Так ужо дыктуе прырода: нават часовае тармажэнне адсоўвае тэрміны ўраджаю на некалькі тыдняў (часам да трох). Пра гэта трэба памятаць і калі расліна высаджана на пастаяннае месца. Там для яе таксама павінны быць створаны самыя спрыяльныя ўмовы. Асабліва старраннымі павінны быць сілкаванне і паліў, калі стаяць вельмі спякотныя дні.

Вось найбольш аптымальны «ўзрост» расады для высадкі у грунт:

Культуры	Колькасць сапраўдных лісточкаў	Узрост (дзён)
Агуркі, кабачкі, гарбузы	2—3	ад 25 да 40
Памідоры	5—9	40—60
Капуста	5—6	45—60
Баклажаны і перцы	4—5	60—65

Дададзім яшчэ, што кроп, фасоля, морква пры перасадках вельмі хваравіта рэагуюць на разбурэнне каранёвай сістэмы. Расадай іх амаль не вырошчваюць.

Нямала пытанняў пра бульбу. Нібыта лішняя яна на градках Мітлайдэра. Яе ж трэба акучваць. А як гэта рабіць, калі ўсё адладжваецца раз і назаўсёды?

Нідзе не гаварылася, што бульбу не трэба акучваць. Больш таго, можна нават градку прыўзняць, падакучыць, каб стварыць «ільготныя» ўмовы росту і развіцця. Зрэшты, можна падсыпаць чыстую пажыўную глебу непасрэдна пад кусты. Паліў будзе ажыццяўляцца з міжрадкоўяў, знізу. Ён не менш эфектыўны, чым, скажам, непасрэдна пад корань. Разам з вільгаццю паступяць элементы сілкавання. І вырасце бульба, як бомбы. Паспрабуйце — самі пераканаецеся.

Нарэшце, аб праполках. Злёгку раскідаць валікі, каб знішчыць шкоднікаў, вельмі зручна. А як быць у радках? Там жа набіраюць моц слабыя карэньчыкі?

Вядома, без акуратнай праполкі ўручную не абысціся.

Але толькі першы раз. І толькі на маркоўнай ці бурачнай градцы. Расада памідораў, бульбы, цыбулі проста злёгку акучваецца для знішчэння пустазелля. Быццам мульчыруецца. Вось і ўсё.

«Хіміі»—сваё месца

На пачатку зімы дачнікі нарыхтоўваюць угнаенні — арганічныя і мінеральныя, розныя хімікаты для абароны раслін. Як іх захоўваць?

ГНОЙ, які вы прывезлі на ўчастак, неабходна зглажыць у кампосную яму ці штабель. Абавязкова ўтрамбаваць. Зверху добра прысыпаць торфам ці нейкім іншым «чыстым» матэрыялам. У такім стане ён не будзе «гарэць», выкідваючы ў паветра азот.

Унутры масы ўтворыцца цяпло. Гэта добра. Розныя мікраарганізмы будуць пераўтвараць недаступныя для раслін элементы сілкавання ў спажыўныя рэчывы. Агульная маса стане драбнейшай, зменіцца яе колер: яна набудзе вельмі цёмную афарбоўку.

Пастарайцеся, каб на дарагі сёлета гной не ліла і не капала вада. Пажыўныя рэчывы могуць быць змыты. Таму не кладзём гной у яму. Лепш на ўзвышшах.

МІНЕРАЛЬНЫЯ ЎГНАЕННІ захоўваюць толькі ў сухіх пабудовах. Кожнае — асобна ў скрынках ці на палічках. Праверце, ці ўсе пакеты цэлыя. Ні адна гранула не павінна прапасці. Калі па нейкай прычыне згубілася этыкетка з назвай элемента, тут жа прыладкуйце новую — не трэба адкладваць на больш зручны момант.

Асабліва старанна ладкуйце схованкі для **пестыцыдаў.** Гэта — яд! Двайная ці трайная перасцярога тут не будзе лішняй. Не раскрывайце іх без патрэбы. Калі гэта неабходна зрабіць, карыстайцеся гумавымі рукавіцамі. А пасля старанна мыйце рукі і твар цёплай вадой з мылам.

Ніводзін хімічны прэпарат не павінен ляжаць там, дзе захоўваюцца, скажам, бульба, буракі ці морква, тым больш — іншыя харчовыя прадукты. Бывае, дастаткова пылінкі, каб атруціцца.

Хімікаты не павінны дастаць дзеці. Таму ўсё лепш зачыняць і нават на замок.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

2 снежня

Беларускае тэлебачанне

10.30. Тэлевізійны Дом кіно.
16.20. Для дзяцей. «Гісторыя Кая і Герды». Спектакль.
18.00. Дак. фільмы «Хутар», «Дзень на зыходзе цяпла».
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок». «Пяць зорак».
19.55. Якія мы гаспадары? Баранавіцкі завод станкапрылад.
20.25. «Беллеглюм працуе». Рэпартаж з кірмашу.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Рыцары неба». Маст. фільм (Францыя). 7-я серыя.
22.00. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — «Цыганка Аза». Маст. фільм з субцітрамі; НІКа.

Канал «Астанкіна»

12.25. Кароткаметражны фільм. «Заплюшчы вочы» (Кітай).
12.55. «Беражыце жанчын». Маст. фільм. 2-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. «Пчала Мая».
16.05. Паміж намі, дзяўчынкамі.
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. «Астанкіна» прадстаўляе.
18.00. Маст. фільм «Жазэф Бальзамо». 2-я серыя.
19.05. Тэатральныя сустрэчы.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Група рызыкі». 2-я серыя.
21.45. Чорная скрыня.
22.15. У гасцях у М. Магамаева.
23.00. Навіны.
23.25. Кіно да запатрабавання.

Канал «Расія»

12.35. Гандлёвы дом Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Бізнес: новыя імёны.
15.15. «Бадабокі». Праграма для школьнікаў (Францыя).
15.35. Першы тайм.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Далёкі Усход.
16.50. Хрысціянская праграма. «Званы пекла». Перадача 1-я.
17.20. Дзённік З'езда.
17.35. «Снег — лёс мой». (Нарыльск. Гады. Людзі). 1-я серыя.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.15. «Конь». Мультфільм для дарослых.
20.25. Студыя «Сатырыкон». Ляпсус.
20.50. Крымінальныя паведамленні.
21.00. Справаздача аб рабоце VII З'езда народных дэпутатаў Расіі.
22.00 Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Справаздача аб рабоце VII З'езда народных дэпутатаў Расіі.

3 снежня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Рыцары неба». Маст. фільм (Францыя). 5-я і 6-я серыі.
16.30. Гісторыя Беларусі. 5 клас.
16.55. Для школьнікаў. Арыенцір.
17.30. Кінанарыс «Дзівак».
17.40. Гандбол. СКА-2 (Мінск) — «Кааператар» (Талін).
18.15. Кінанарыс «У імя ўваскрэсення».
18.25. Сёння — Міжнародны дзень інвалідаў. «Мы ўсе ад дабрыні людской залежым...» (паўтор).
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. Гандбол. СКА-1 (Мінск) — АТХК (Рыга). 2-гі тайм.
19.45. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
20.15. «Музыка падводнага свету». Тэлефільм.
20.25. Тыдзень беларускага ўрада.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Рыцары неба». Маст. фільм (Францыя). 8-я серыя (ВМЗ).
22.00. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — Фестываль «Беларуская музычная восень». Канцэрт Зураба Саткілавы і Дзяржаўнага акадэмічнага народнага аркестра імя І. Жыновіча. НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. Маст. фільм «Жазэф Бальзамо». 3-я серыя.
9.25. Спявае Г. Бясседзіна.
9.40. Мультфільмы «Тайна цацак», «Каляровае малако».
10.00. Таленты і паклоннікі.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Маст. фільм. 3-я серыя «Паляванне на тыгра».
12.25. «Ганчарны круг». Маст. фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.10. Блакнот.
15.15. «Пчала Мая».
16.05. А. Шнітке. Сюіта ў старадаўнім стылі.
16.20. Права на міласэрнасць. Да Міжнароднага дня інвалідаў.
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.20. ...Да 16 і старэйшым.
18.00. Маст. фільм «Жазэф Бальзамо». 3-я серыя.
19.05. Літаратурная прэмія Букера ў Расіі.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Лата «Мільён».
21.10. Маст. фільм. «Група рызыкі». 3-я серыя.
22.15. Старадаўнія рускія рамансы спявае А. Эйзен.
22.35. Максіма.
23.00. Навіны.
23.25. Радыё «Труба».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. «Монстр». Фільм 7-ы «Асабістае жыццё Іосіфа Сталіна».
8.50. Вольны час. «Дамашні клуб».
9.05. «К-2» прадстаўляе: «Абзац».
9.35. Джэнтльмен-шоў.
10.05. Студыя «Нотабене». «Зала чакання».
11.00. «Санта-Барбара».
12.35. Гандлёвы дом. Т.Ін.Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00—13.30. Весткі.
15.00. Ноў-хаў.
15.30. «Айбаліт-92». Частка 1-я.
16.00. Там-там навіны.
16.15. Еўропа — Азія.
17.00. Кіпрас Мажэйка. Рэпартажы з НАТО.
17.30. Дзённік З'езда.
17.45. Тэатральны раз'езд. На спектаклі «Sorry» у Ленкоме.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.15. У свеце аўта- і мотаспорту.
20.45. Спецыяльны камерцыйны веснік.
20.55. Справаздача аб рабоце VII З'езда народных дэпутатаў Расіі.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Справаздача аб рабоце VII З'езда народных дэпутатаў Расіі.
23.35—0.25. Балет Санкт-Пецярбурга. А. Дворжак. «Звялае лісце».

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.
Тэлефакс: 32-22-03.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 239.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12